

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINJEVA ULICA 6 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir, za inozemstvo 15.20 lir
EKSKLJUCNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima
UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO
Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana št. 10-351
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Dnevni in nočni napadi na oporišča na Malti

11 sovražnih letal uničenih — Junaška smrt poveljnika Armadnega zbora generala Orsija

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 20. oktobra naslednje 877. vojno poročilo:

V Egiptu zmerno delovanje na kopnem. Letalstvo osl je napadalo sovražnikovo zaledje in obstreljevalo s strojnimi skupinami avtomobilskih vozil.

V zraku nad Tobrukom se je marečalo pilot Agostini Guerrieri sam s padalom s skupino sovražnih štirinastorodnikov, pri čemer je enega sestrelil v plamenih in zadel dva druga. Nadaljnja štiri britanska letala so v spopadih uničila nemški loveci.

Italijanske in nemške letalske skupine so izvršile ponovne dnevne in nočne napade na oporišča na Malti. V ostrih dvo-bojih so sovražni loveci izgubili dve letali, štiri nadaljnja letala pa so bila zažgana na tleh.

Z vojnih operacij večerajšnjega dne se dve letali nista vrnila.

V vzhodnem Sredozemlju je naše letalo med ofenzivnim izvidniškim poletom bombardiral iz nizke višine sovražnikov trgovski parnik in ga hudo poškodovalo.

K slavni vrsti poveljnikov velikih italijanskih edinic, ki so padli na bojišču v sedanjih vojni, se je pridružil ime generala Friderika Ferraria Orsia, poveljnika armadnega zbora na egiptovski fronti. Kot vojak in borec izkazuje kova je ob vsaki priliki izkazal svojo osebo hrabrost in svoje odlične poveljniške sposobnosti. Bil je med največkrat odlikovanimi oficirji naše vojske in nekaj dni pred smrtjo mu je Hitler podelil železni križ prvega razreda za zasluge v sedanjih vojni. Plemenito življenje generala Ferraria Orsia, ki je bilo v celoti posvečeno Domovini, se je zaključilo v luči dolžnosti, izpolnjeni do najvišje črte življenja. Našel je smrt 18. oktobra v prvih postojankah med svojimi pešaki, ki so čakali, da jih povede k zmagi.

Vojaška kariera generala Ferraria Orsia

Divizijski general Friderik Ferrari Orsi se je rodil v Rivoliju (Turin) dne 18. decembra 1886. Ko je napredoval v konjeničnega podporočnika leta 1913, je bil takoj poslan v Libijo kjer se je udeležil številnih vojnih operacij v letih 1914 in 1915 južno od Bengazija ter se izkazal s hrabrostjo v borbah pri Bedafoniu, Langatu,

Lectafiji, Sammu, Zuetini in Agedabiji. Odlikovan je bil z bronasto kolajno in dvema vojnima križema za vojaško hrabrost. Vrnil se je v domovino leta 1916. in je bil dodeljen v operacijsko področje s polkom sulčarjev iz Mantove. Nato je prevel poveljništvo 148. baterije in se je tudi tu čudovito izkazal ter si pridobil s svojo hrabrostjo drugo bronasto kolajno ter prvo srebrno kolajno. Nato je poveljeval oddelkom svojega orožja ter si pridobil tretjo bronasto kolajno.

Leta 1920. je bil prestavljen na svojo prošnjo v Libijo kot poveljnik eskadronov Savari in skupine spahijev ter se je hrabro zadržal v operacijah proti upornikom v Sidi el Sahahu v maju leta 1922., v Bir Ghemu junija 1922., v Bir Selasu septembra 1923. in v Ben Ulidu decembra 1923. Odlikovan je bil z dvema nadaljnjima vojnima križema za vojaško hrabrost. Po dveh letih bivanja v Italiji je bil zopet poslan v Libijo na svojo prošnjo kjer je ostal do leta 1930. V tem letu je napredoval v polkovnika zaradi vojnih zaslug ter je bil imenovan za poveljnika konjeničnega polka Aosta. Prevzel je nato poveljništvo konjenične šole in osrednje šole za brzo čete. S činom brigadnega generala, ki ga je dosegel v oktobru 1936., je bil podpoveljnik motorizirane divizije Trento in brze divizije Eugenio di Savoia. Poveljeval je tej veliki edinici, ko je napredoval v divizijskega generala v juniju 1939.

V novembru leta 1940. mu je bilo poveljništvo poveljništvo edince s katero je izvedel odlično in zavestno operacije proti bivši Jugoslaviji. V avgustu tega leta je bil poslan v Severno Afriko, kjer je prevzel poveljništvo nad brzo motorizirano edinic kateri je poveljeval do dneva svoje smrti.

Albanci pozdravljajo generala Dalmazza

Tirana, 20. okt. s. V čast novega vrhovnega poveljnika Oboroženih sil v Albaniji generala Dalmazza je bil prireditelj sestanka, katerega so se udeležili predsednik ministrskega sveta in najvišji vojaški ter politični prvaki. Dobrodošlico je poveljniku želel Eksk. Cruja, ki je znova potrdil občudovanje albanskega naroda za italijanske oborožene sile. General Dalmazza se mu je za pozdrav zahvalil.

Letalski poveljnik sredi vrtljaka smrti

Operacijsko področje, 20. okt. s. (Poročilo posebnega dopisnika agencije Stefani v Severni Afriki). Sebe zdaj se je doznalo, da se je v letalski bitki, ki je bila 9. oktobra nad egiptsko fronto, nahajal tudi poveljnik našega taktičnega oddelka polkovnik G., ki se sicer ni mogel udeležiti bitke ker je letel v posebnem letalu, lahko pa je sledil izredno hudim dvobojem med našimi lovci in nasprotnim letalstvom in je videl, kako so številna sovražna letala strmoglavila na tla. Polkovnik G. je bil priča najbolj dramatičnih prizorov in se je vrnil docela nepoškodovan ter je celo lahko pomagal nekemu nemškemu pilotu, ki se je vrgel iz letala s padalom.

Poveljnik je odletel službeno okrog 9. ure zjutraj s svojim majhnim transportnim letalom, imenovanim »štorklja«. Ta letala služijo za letenje na velike razdalje in so izredno koristna ker lahko vzletijo in pristanejo na prostoru nekaj metrov. »Štorklja« se je nenadoma znašla v pravcatem oblaku sovražnih in prijateljskih letal, ki so bila med seboj v besni borbi. Bil je spopad največjega obsega in najhujši od vseh, ki so dogajajo zdaj med lovci Osi in močnimi skupinami sovražnih bombnikov in lovcem. Med stalnim ropotanjem strojnic so se letala dvigala in se prevra-

čala ter se zasledovala v bliskovitem vrtljaku smrti. Poveljnik je skušal s svojo majno »štorkljo« priti iz tega pekelnega ognja, toda brez uspeha. Tako je lahko opazoval najbolj srdite dvoboje, ki so se odigravali v nekaterih trenutkih samo nekaj metrov nad zemljo.

Polkovnik G. je videl kako je padlo 10 sovražnih letal in se razbilo na tleh. Zadele so jih krogle naših neustrašnih in izredno spretnih lovcem. Lahko je tudi ugotovil kmalu nato, da se je večji del angleških letal, ki so ušla italijansko-nemškemu lovcem, obrnil in pobegnil proti lastnim črtam.

Proti koncu bitke, ko se je nadaljeval še kak posamezni dvovoj, je polkovnik videl, da pada na tla v plamenih neko letalo. Takoj se je obrnil proti kraju, kamor je letalo padlo in je videl letalca, ki je z odprtim padalom dajal znake, da bi vzbudil pozornost letalca nad seboj, katerega je pozival naj pristane. Poveljnik se je spustil zelo nizko in je spoznal v letalcu nemškega pilota. Čeprav kotanjasti teren ni bil pripraven za pristane, je poveljnik pristal v bližini uničenega letala in pobral nemškega tovariša, nekoga narednika-pilota, ki si je pri padcu na tla izvil nogo. Odpeljal ga je k njegovemu oddelku.

Indijski uporniki uspešno napadajo angleške vojaške oddelke

Bangkok, 20. okt. s. Položaj v severno-zapadnem ozemlju Indije je za Angleže še vedno resen. Število upornikov je narastlo in angleške čete, ki so bile poslane kot ojačenje v Pešavar, so se morale umakniti na obsejno črto, potem ko so utrpele hude izgube, da ne bi bile obkoljene.

Skupina škrlatnih srca je napadla angleški oddelk v bližini prelaza Hinkle in ga je skoraj vsega uničila. Nekaj angleških vojak, ki se je rešil in dospel v angleško taborišče, je pripovedoval, da so plemena dobro oborožena in so blokirala vse prometne poti. Kolona motornih vozil je bila napadena od upornikov, ki so se polastili vozil, orožja in municije ter izropali angleške vojske, ki so dospeli na pol goli do bližnjega taborišča.

V Sindu so bili številni spopadi, ko je policija razpršila zborovanje na katerem so muslimani izjavili svojo solidarnost z uporniki na severozapadu. V spopadih je bilo mnogo oseb ubitih in ranjenih na obeh straneh.

Včeraj je nekaj bomb eksploziralo v raznih krajih v nestu Bombaju. Policija je na slepo izvedla aretacije v upanju, da bo dobila atentatarje. Prednice, ki so se bo dobila atentatarje. Prednice, ki so se bo dobila atentatarje. Prednice, ki so se bo dobila atentatarje.

bilo mnogo žensk. Garaža, v kateri je sodnik imel svoj avtomobil, je bila zažgana. V postnem uradu v Belgauu je eksplozirala bomba. V Kolhapuru je bilo aretiranih več trgovcev, ki niso hoteli odpreti svojih trgovin. Nekaterim krajem v združenih pokrajinah je bila naložena kolektivna globa v znesku 43.000 rupij. Tajnik muslimanske lige v pokrajini Sind Abdal Assez je odklonil sodelovanje v pokrajinski upravi, izjavljajoč, da bi s to službo ravnal proti smernicam odbora lige.

Japonski uspehi v bojih na Kitajskem

Tokio, 20. okt. s. S kitajske fronte poročajo, da so japonske sile, ki operirajo v okrožjih Cinada, razpršile večjo skupino kitajskih komunistov, ki so pustili na terenu nad 250 mrtvih. Japonci so ujeli 82 komunistov ter zajeli veliko količino vojnih potrebščin.

Nedostatnost ameriške mornarice

Amsterdam, 20. okt. s. Angleški radio poročajo, da je admiral King, vrhovni poveljnik ameriških pomorskih sil, izjavil, da se mora Amerika zdat boriti na dveh oceanih z mornarico, ki kognaj zadošča za en ocean.

Nadaljnji uspehi v zapadnem Kavkazu

Strt sovjetski odpor v utrjenih postojankah — Napredovanje pri Tuapseju — Očiščevalni boji v Stalingradu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 20. okt. Nemško vrhovno vojno poveljništvo je objavilo danes naslednje vojno poročilo:

V gostem in gozdnatem gorovju zapadnega Kavkaza je bil kljub neugodnim vremenskim okoliščinam strt hud sovražnikov odpor na nadaljnjih utrjenih postojankah. Na cesti na prelazu proti Tuapseju je bila vzpostavljena zveza med napadalnimi skupinami, ki sta prodirali severno in južno od ceste. V odseku ob Tereku so se izjalovili sovražnikovi protinapadi. V letalskih bojih je bilo sestreljenih 10 sovjetskih letal.

V severnem predmestju Stalingrada so nemške čete izrgale sovjetskim četam nadaljnji blok hiš. Borbe za čiščenje v severozapadnem predmestju zavzete tovarne »Rdeča barikada« trajajo dalje. Letalski oddelki za bližnje polete so bombardirali

z vidnim učinkom oborožitveno tovarno »10. oktobere«. Drugi oddelki bojnih letal so uničili na spodnjem toku reke Volge več transportnih vlakov, en vlačilec in 6 letal na tleh.

Na fronti ob Donu so rumunske čete zavrnile napade sovražnika.

Na fronti pri El Alameinu so lahka nemška in italijanska bojna letala napadla skupne angleških tankov in zbrališča motornih vozil. Lovci, ki so bili v spremstvu teh bojnih letal, so sestrelili 4 angleška letala.

Nemške in italijanske letalske sile so nadaljevale obstreljevanje angleških letališč na Malti.

V vzhodni Angliji je nemško letalstvo večeraj učinkovito napadlo vojaške cilje in vojaško važne naprave.

strahotno utrjena. Ob progi je bila na vsaki strani vrsta v zemljo vkopanih tankov, dve vrsti bojede žice in velik protitankovski jarek.

Stockholm, 20. oktobra, s. V »Times« vemo uvodniku pišejo o položaju v Stalingradu ter odkrivajo angleško zaskrbljenost nad razvojem položaja na vzhodnem bojišču. »Položaj se je brez dvoma poslabšal in najnevarnejše dejstvo je premoč nemškega letalstva v Stalingradu, premoč ki jo cenijo zdaj na 4:1. Ruske trditve, da bitka za Stalingrad lahko traja v neskončnost od hiše do hiše, nasprotujejo dejstvu in niso resnične. Nemci zasedajo ne samo Stalingrad, marveč tudi velike predele ob spodnjem toku reke Volge. Položaj Stalingrada je vsekakor slabši, kakor je bil pred 15 dnevi. Le norec more misliti, da bi bil Stalingrad še lahko rešen.«

Pregled položaja na vzhodni fronti

Večji boji le v Stalingradu in na Kavkazu — Močan napad nemških bombnikov na vzhodno Anglijo

Berlin, 20. okt. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava v vojaških krogih, da so se operacije omejile na nekatere točke južnega odseka zaradi poslabšanja vremena v vsej razsežnosti vzhodne fronte. Na fronti Laponske, v odseku Finske in pri Petrogradu je bilo samo lahko puškarenje napadalnih skupin na ozemlju, ki ne pripada nikomur. Zvečer so Sovjeti znova poskušali prekorati Nevo na čolnih, a so bili odbiti s hudimi izgubami. Del čolnov je bil potopljen, ostali pa so se naglo umaknili. Severno od Ilmenskega jezera se je opazilo iz prvih nemških postojank, da so bile sovjetske edince pri Pogostju ojačene, najbrže z rezervami. Na področju vzhodno od Smolenska so izvidniške patrulje ugotovile, da so se boljševiške divizije, ki so se pripravljale za napad, vrnile v svoja taborišča, ne da bi peizkušale prodreti naprej po cestah, ki so ostale neuporabne tudi za vozila.

Na fronti pri Stalingradu so eskadre nemškega letalstva dosegle odlične uspehe. Nad mestom in vzhodno od Volge sovjetskih letal ni bilo na spregled, nemški bombniki pa so nadaljevali svoje uničevalno delo z bombardiranjem tvornic, topinice in tovarn »Rdeči oktober«. Ob izvidniški akciji so nemške letalske sile napadle železnico iz Astrahana v Saratov in pomožno železnico iz Baskunkaka do pristanišča Vladimirovke ob Volgi. Nemški bombniki, ki so napadli v valovih, so uničili 14 vlakov. Dva vlaka sta bila natovorjena z gorivom. Zaznamne in eksplozivne bombe so povzročile na železniških napravah tranzitnega kolo-

dvora v Vladimirovki hudo škodo. Na nekem letališču severno od Baskunkaka je bilo uničenih na tleh 6 sovjetskih bombnikov.

V preteklih dneh so skušali boljševiki v odseku stalingradskega mesta zmanjšan popraviti pontonski most čez Volgo 'n sicer ponoci. Nemško topništvo, ki je v odličnih postojankah na zapadnem bregu reke, je preprečilo namere sovjetskih inženjercev.

Do tega trenutka ni drugih obvestil z ostalih odsekov fronte, ki bi bila posebno važna. Pač pa je bila južnozgodnja Anglija večeraj mučno iznenadena. Številna nemška bojna letala so podnevi napadla široke predele med ustjem Temze in Delwashom. Vzhodno od železnice New Castle—London je bilo povzročeno hudo razdejavanje na kolodvorih, v elektrarnah, tovarnah itd. Pri Kings Lianu se je neki bombnik najnevarnejša tipa kljub smrtonosnemu strljanju angleške protiletalske obrambe vrgel v drzen napadu in nizkem poletu na naprave nekega vojaškega letališča. Bombe so zažgale hangarje in številne velike bombnike. Čeprav je bilo nemško letalo na krmilu precej poškodovano, se je lahko rešilo, izkorističajoč nizke oblake. V sedmih napadenih mestih so nemška letala naredila znatno škodo v razdeljevalnicah in prometnih napravah ter v drugih vojsko-važnih objektih. V napadenem področju je trajal letalski alarm vse dopoldne. Po opravljeni operaciji se samo dva nemška bombnika nista vrnila na svoje oporišče.

Tovarniški blok »Rdeči oktober« je zadnja sovjetska postojanka v Stalingradu

Ponovni obupni Stalinovi pozivi sovjetskim četam

Berlin, 20. okt. s. Sovražna propaganda priznava, da so Nemci zavzeli oba velika industrijska bloka Džerdzinski in Rdeča barikada, zamočujoče pa osnovno dejstvo, da je tretje podjetje, to so jeklarne »Rdeči oktober« zadnja postojanka, ki je ostala Sovjetom v stalingradskega mesta. Po nekem obvestilu iz Moskve se Reuter celo prizadeva, zbuditi vtis, da so boljševiki še gospodarji v industrijskem predelu, ki se širi več kilometrov ob Volgi. Berlinski tisk podčrtava, da je večji del industrijskega mesta trdno v nemški posesti. Edini odsek zapadnega obrežja Volge, ki ga imajo še Sovjeti, je odsek površine tovarne Rdeči oktober, ki zavzema nekaj kvadratnih kilometrov. Vse ostalo industrijsko mesto so zasedle nemške čete, ki so zaporedoma zavzele tovarniške objekte in povsod prodre do obrežja reke.

»Nachtagabere« omenja, da zahteva napad na »Rdeči oktober« pripravo, tudi zaradi tega, ker se je vreme poslabšalo in nemško letalstvo lahko samo omejeno posega v borbe proti težkemu topništvu, ki ga je sovražnik zbral na drugem obrežju Volge. To nalogo opravljajo zdaj skoraj izključno nemški topovi, ki brez odnora obstreljujejo tovarne »Rdeči oktober«, kjer bodo boljševiki predvidoma nudili enako besen odpor kakor v ostalih dveh industrijskih kompleksih. Na prvi pogled bi se zdelo, da bi imela napadajoča pehota malo opraviti po peklemem ognjenem orkanu težkega topništva in strmoglavcev, ki rušijo vse, da ne ostane kamen na kamnu. Toda temu ni tako. Preostali boljševiki zelo spretno izkoriščajo ruševine in razbitine, kjer organizirajo nova odprna središča. Nemci so morali vzdržati hude borbe s temi sovražnimi skupinami tudi potem, ko sta bili tovarni »Džerdzinski« in »Rdeča barikada« popolnoma zasedeni. Iz teh razlogov so tudi sovjetske izgube izredno visoke.

Nemskim četam pa je uspelo v številnih primerih uničiti znatne boljševiške oddelke, ki so bili številčno močnejši. Nemške čete so imele pri tem relativno majhne izgube.

Kako je razlagati, da Stalin zdaj še vedno zahteva, da branilci vztrajajo do zadnje kaplje krvi? Glavni razlog je po mnenju berlinskega tiska iskati v dejstvu, da je Stalingrad izredne važnosti za oskrbo z bencinom vse nezasedene Sovjetske zveze in zlasti vojske. Petrolej se prevažna s Kavkaza skoraj izključno po Volgi. Toda tudi angloameriške vojne potrebščine iz Irana morajo iti po tej poti. Ta rečna žila je odlične važnosti za Stalina, kajti v zimskih mesecih je, pot po Ledenem morju

skoraj docela blokirana. Rdeči diktator se popolnoma zaveda, da bo od bitke, ki je v teku v Stalingradu, zavisela udarnost boljševiške vojske v tej zimj in prihodnje leto. Zaradi tega poziva s plameničnimi pozivi branilce Stalingrada k bližnemu odporu.

Velika premoč nemškega letalstva

Berlin, 20. okt. s. Večeraj zjutraj so boljševiki zopet skušali pri Stalingradu priti čez Volgo. V čolnih je bilo kakih 2000 vojakov. Takoj so jih zapazili nemški strmoglavci ter jih prisilili k umiku. Nemško letalstvo ima nad Stalingradom takšno premoč, da se v zadnjih 48 urah ni pokazalo niti eno sovjetsko letalo. Letala, o katerih govori vojno poročilo, da so bila sestreljena, so bila sestreljena onstran Volge. Ker nemški lovci podpirajo strmoglavce, da lahko napadajo sovjetsko topništvo.

V Berlinu poročajo, da znaša prostor, iz katerega so se morali boljševiki umakniti, točno 5 in pol kvadratnih kilometrov in sega v dolžini enega kilometra in 800 metrov na Volgo. Proga skozi mesto je bila

V palači Venezia:

Duce sprejel ministra Rusta

Rim, 20. okt. s. Duce je sprejel nemškega ministra za znanost, šolstvo in vzgojo Bernarda Rusta ter se je z njim nad eno uro pristržno razgovarjal.

Rim, 20. okt. s. Davi se je minister Rust s svojim spremstvom podal v Tivoli, kjer je obiskal vilo Adriano, vilo D'Este in italijanski etnografski muzej. Navzoča sta bila Zvezni tajnik in predsednik muzeja Ceccarelli. Nato je Eksk. Rust obiskal v spremstvu ministra Bottaja vojaško bolnico v Ceviu ter se je udeležil sprejema pri predsedniku Italijanske akademije. Minister Rust je s svojim spremstvom odpotoval nato proti Dunaju.

Vojaške stvaritve Fašizma

Milan, 20. okt. s. »Corriere della Sera« našteva vse, kar je storil fašizem na vojaškem področju in dvignil narod na visoko stopnjo gnotne in duhovne pripravljenosti. Duce, ki je poklical maršala Diate in velikega admirala Thaona de Revela v vojno in mornariško ministrstvo takoj v začetku fašističnega režima, je nadaljeval italijansko vojaško tradicijo ter je v istem času pripravil podlago za reorganizacijo letalstva. List nato omenja, kolikokrat je Duce sam prevzel vojno ministrstvo, da je dal hiter in enoten tek prednovi italijanski Oboroženih sil. To delo je rodilo sadove in po 20 letih se sredi svetovnega spopada lahko preceni značilni pomen tega dela. Sedaj je italijanska armada prvovrstno oborožena, pripravljena in navdahnjena z bojnimi duhom. Italijanska mornarica je v primeri z močnejšo sovražno mornarico dokazala, da je na višini, medtem ko je letalstvo stvaritev režima, za katero lahko rečemo, da je popolnoma spremenilo razmerje sil v Sredozemlju.

Ugleden nemški list o amnestiji

Hamburg, 20. okt. s. Poudarjajoč kako ugodno je bila sprejeta v Italiji amnestija ob Obletnici pohoda na Rim, zatrjuje »Hamburger Fremdenblatt« na prvi koloni prve strani, da je dekret o pomilititvi brez dvoma izredno važen tudi s političnega stališča. Samo tam, kjer sta narod in vlada neločljiva enota, si lahko privoščijo politično razkošje takega velkodušja, prevzemajoč odgovornost za osvoboditev tako velikega števila zaprtih z zaupanjem v njih zdravljenje. Omenjajoč, da se med amnestiranci nahajajo tudi politični jetiči, označuje list dekret za nadvse značilno manifestacijo solidarnosti režima, njegove mironosti in notranje sile, s katero stoji Italija neomajno v borbi za svobodo in pravico.

Kralj Kristijan izven nevarnosti

Kodanj, 20. okt. s. Stanje kralja Kristijana je še vedno zadovoljivo in zdravniki, ki ga zdravijo, menijo, da bo vladar v nekaj dneh zopet okrevel.

Izredno zasedanje boigarskega parlamenta

Sofija, 20. okt. s. Uradni list objavlja dekret o sklicanju parlamenta na izredno zasedanje za 28. oktober. Kralj Boris bo govoril pred zakonodajno skupščino prestolni govori.

Američani izkoriščajo angleške stiske za sebe

Zeneva, 20. okt. s. Švicarski listi obširno komentirajo izkrcanje ameriških čet v Libeniji ter podčrtavajo neznatno važnost tega dogodka z vojaškega stališča. »Journal de Geneve« pripominja, da je splošni vtis glede Amerike, da je odvrgla končno masko in začela izvajati isti program, zaradi katerega je iznašala očitke proti Angliji. Medtem ko Amerika obdružuje Anglijo, da se bori samo za imperij, izkoriščajo Američani sedanji položaj da bi vedno bolj razširili svojo kontrolo na področju, ki pripadajo prijateljem, in ne, kakor bi bilo naravno, na področja sovražnikov. Njihove akcije so naperjene proti tistim prijateljem, ki so v težavah in se ne morejo zoperstaviti akciji gospodarskega vdora Amerike.

Pošiljanje oblek civilnim internirancem

V ta namen bodo ustanovljeni posebni uradi v Ljubljani, Novem mestu, Kočevju, Črnomlju, na Grasupljem in v Logatcu

Ljubljana, 21. oktobra
Visoki komisariat sporoča, da so na poudarjen pristojnih poveljstev posadke v teku priprave za ustanovitev vojskih uradov v občinah Ljubljana, Novo mesto, Kočevje, Črnomelj, Grasuplje in Logatec, za pošiljanje civilnim internirancem s strani njihovih svojcev paketov z obleko, to je paketov, ki bodo lahko vsebovali samo oblačila (obleke, površnike, majice, srajce, spodnje hlače, nogavice čevlje itd.) z absolutno izključljivo živili, knjig, časopisov, dokumentov, pisem, cigaret in drugih stvari.

Oprema paketov mora biti takšna, da jamči za dobro ohranitev vsebine za časa, dokler bodo paketi v uradu in v vožnji. Zaradi tega ne bodo sprejeti paketi, ki ne bodo dovolj solidni in trpežni.

Odpošiljatelj bo v moral priključiti paketo sledeče navedbe:

Generalije in odpošiljateljevo bivališče.
generalije naslovljena ter koncentracijsko taborišče, v katerem se nahaja, bruto teža paketa s seznamom vsebine.

V paketu mora biti listek, na katerem smejo biti le omenjene navedbe.
O vsakem paketu, ki bo predložen in sprejet, bo pošiljatelj obveščen.

Paketi morajo biti predloženi uradu odprti in bodo zaprti v odpošiljateljevi prisotnosti.

Odpošiljateljni urad v Ljubljani ima svoje prostore na Miklošičevi cesti št. 22 A in posluje v naslednjih uradnih urah: od 8.30 do 11. in od 16. do 18.30 (ob nedeljah ne uraduje).

Kostjarji imajo zdaj sezono

V Ljubljani imamo dve vrsti njihovih prijateljev

Ljubljana, 21. oktobra
Kakor gobe po dežju so se ob prvem jesenskem hladu pojavili na ljubljanskih ulicah kostjarji. Najnestprejšnji je postavil svojo leseno barako na oglu Konjarskega trga, ko je še gremo mešane tople solnce; prve dni kar ni bilo pravega »kupčičkega« uspeha. Morda se meščani tudi še niso zavedli novih aprovijskih možnosti in potrebe, da se za novo kostjarsko sezono kje abonirajo. Po nekaj dneh pa so se na običajnih prostorih postavili svoje barake tudi vsi ostali, ki si z zaslužkom iz prodaje pečene gobe pomagajo k vsakdanjemu kruhu. Barake in peči so večinoma na takih krajih, da jih mimoidoči ne morejo spregledati. Toda, tudi če se je to kakšnemu zamisljenju zgodilo, ga je prvi mraz kmalu pripravil do tega, da mu postane očel bolj bistre in da se je zamislil v možnosti, ki se s tem; barakami letos odpirajo vsakdanjemu obroku prehrane. Pa ne samo to: pečeni kostjariji tako prijetno pogrejejo premrzlo telo, zlasti roke in želodec, da so danes tudi na tem »poprišču« upoštevanja vredni čimtelji.

Danes je kostjarski obrat že po vsem mestu v polnem teku in učinkuje kakor magnet na železo. Med tem ko je skoro vsakemu kostjarju druga leta zadostovala po ena pečica in sta bila z delom zaposlena največ po dva delavca, je letos že po prvih dneh marsikateremu prišlo prav, če je imel še kakšno pečico v rezervi. Najimenošnji, to je tisti, ki pečejo najbolje in so na najprometnejših križiščih (Pošta, Figovec), so postali že »industrijalci« v kostjarski obrti, saj uporabljajo najmanj dve ali tri peči, ki jih kurijo od jutra do večera. Tako je tudi ta zapostavljeni poklic prišel do priljubljenosti, da uresniči napredno misel sodobne industrije »proizvodnje na tekočem traku«. Seveda terja tako obratovanje tudi več rok in nekateri kostjarji jih zaposlujejo tudi po osem do deset.

Meščani prilagodljivost kostjarjev toplo pozdravljajo. Že v prvih dneh so postali vneti pospeševalci kostjarske obrti, danes pa je ljubiteljev dobro pečene, zdrave gobe v Ljubljani toliko, kolikor je meščanov, ki razpolagajo vsaj z eno lito. Nekateri ga »konsumirajo«, kakor da gre za kakšno dieto ali zdravstveno kuro. Okoli barak in peči se od dopoldanskih ur do večera zbira vedno mnogo interesentov, ki znajo tudi potrpežljivo počakati, če ni več tople zaloge pod bližnjo prodajni mizi.

Redni odjemalci so preizkusili kostjanje pri vseh kostjarjih, ki so se naselili v njihovem vsakdanjem »življenjskem prostoru«. To so pravi sladokusi, ki se spoznajo na vse prednosti pravilno pečene, sladke gobe. »Jaz kupujem samo

od tega, ta ga najlepše peče in ima tudi »najboljše blago«, mi je razlagal v nedeljo popoldne star gospod, ko sva čakala na sveže pečeni obrok. »Najmanj, kar se more zahtevati od pravilno pečene gobe, je, da je po rahlem pritušku prstov odleti lupina in da se vam kakor kuhani rumenjaki zvali v diane«. Pri tem je tako zadovoljno cmoknil, da so še mene, ki sem bolj apatičen do raznih kulinarnih užikov, obšlo silne požljivosti.

»Meni za 2 liri! Gospa, meni za 3! Kar za 5 lir jih naštejte, da bo kaj zaleglo«, tako se vsi potegujejo, da bi bili čim prej postreženi. Prodajalca hiti in niti ne veš, kako je zmogla našeti pravo količino, 3 za eno lito, 16, 24, 32 za 2, 3 oziroma 4 lire; le kako jih more našeti tako natančno v vsej naglici? To je skrivnost, ki ji ni lahko priti do dna. Lahko bi govorili o šestem »čutju«, o tipalnem štetju. Vsekakor je ta lastnost dragocen pripomoček, da se zadovoljijo nestrpni kupci, ki se jim običajno vedno muči.

Meščani so se sedaj že privadili na pravično potrebo, da pride vsak z enako količino na svoj račun. Ta pravica ima svoje meje tudi pri kostjarjih. Ko je običajen meščan hotel kupiti kar vsa enkratno peko, je postalo mrmranje čakajočih tako grozeče, opazke tako pikre, da je pri priči umolknil in šel svojo pot. Kostjarji je kljub temu prav tako naglo razprodal vso zalogo po 2 liri, kakor bi jo bil, če bi zadovoljil požrešnega neznanca.

To je aktivni sloj pristaše kostjarskih dobrot, ki jih znajo prodajalci seveda primerno ceniti. Kostjarji pa imajo tudi mnogo takih prijateljev, ki bi jih mogli šteti med pasivne, teoretične pristaše. Ti obstanejo vedno v večji oddaljenosti in nikoli ne silijo k prodajalni mizi. Najraje se primaknejo k zakurjenim pečicam in filozofsko motrijo plapolajoči ogenj in kostjarjevo delo. So zelo uslužni in hvaležni, če lahko pomagajo brezplačno pri peki. To so zastojarski »odjemalci« toplota, ki jih je tem več, čim bolj zavija okrog oglov mrzel veter. Nekateri se ustavijo pri enem kostjarju vsaj vse popoldne, drugi pa se zadovoljijo tudi s tem, da jih toplota peči za hip objame in pogreje, pa grejo zadovoljni naprej.

Kostjarji so torej važni dobrotniki sedanjih dni. Skrbijo za želodec in toplotu, kar oboje vedno bolj cenimo. Da bi jim te zaloge čim dalj trajale, posebno ker je sadna sezona zdaj skoro minila. Kostjanje gre izvrstno v denar tudi na trgu in pri sadnih in zelenjadnih prodajalcih. Gospodinjje ga cenijo kot tečno prikuho kuhane ali pečene gobe. Podjetneži, ki so si ga utegnili neka nabrati po dostopnih gozdozidih na Golovcu, so si pripravili iz kostjanja tudi moko, ki je prav dober dodatek h krušni moki.

Izpred okrožnega sodišča

Pred malim senatom sta bila včeraj obsojena Ignac Rozman na 1 leto in Vinko Pustavrh na 10 mesecev strogega zapor

Ljubljana, 21. oktobra
Tako stvarna kakor krajevna pristojnost okrožnega kazenskega sodišča se je zelo zmanjšala in razprave v sobi št. 79 so postale redkejšje. Za mnoge stvari in osebe, ki bi bilo zanje v rednih časih pristojno civilno kazensko sodišče, je sedaj po zadevnih predpisih pristojno vojaško sodišče. Pred vojaškim sodiščem se morajo zagovarjati tudi mnogi storilci kaznivih dejanj, ki so jih zagrešili v družbi z osebami italijanskega državljanstva, za katere je vojaško sodišče brez izjeme pristojno. Prav tako se morajo, razen političnih, zagovarjati pred vojaškim sodiščem tudi tisti bivši jugoslovanski državljani, ki so se pregrešili proti uredbi o izvozu dragih kovin in proti predpisom italijanskega kazenskega zakona, katerih veljavnost je razširjena na naše ozemlje (kazniva dejanja proti Kralju, Kraljevskemu domu, Predsedniku vlade, žalitve italijanske države, naroda in zastave). Vse to je vplivalo v zvezi z zmanjšanjem pravnega in dejanskega krajevnega pristojnostnega območja, da so sodniki okrožnega sodišča že zelo prečistili število aktov. Sedaj razpisujejo razprave že kmalu potem, ko je zaključena preiskava in pravomočna obtožnica.

Včeraj je mali kazenski senat, ki mu je predsedoval sos Rajko Lederhas in sta v njem sodelovala sos Ivan Kralj in dr. Julij Felaher, sodil dvema že večkrat kaznovanim nepoštenjakovicima, Državno tožilstvo je obtožilo 41-letnega mizarkega pomočnika Ignaca Rozmana, ki se je rodil v Ljubljani in tudi tukaj živi, ter 41-letnega Vinka Pustavrha, kijučničarja iz Ljubljane, da sta se 4. septembra med obiskom v gostilni »Pri bobenčke« na Sv.

Petra cesti prisvojila dve obleki in srebarno uro, kar oboje je bilo last dveh tamkaj zaposlenih pleskarjev. Rozman je bil razen tega še obtožen, da je oktobra lani odnesel polkovniku Masiću tri jagnedove hlode, ki jih je lastnik uporabljal na svojem jahališču za preskakovanje. Kar sta bila oba že večkrat kaznovana zaradi tatvine po § 314, je bilo dejanje kvalificirano po § 315 in po njim tudi zahtevana kazen. Obtožnica je oba obtožena označevala za skrajno nevarna.

Rozman in Pustavrh sta vse, kar ju je bremenila obtožnica, priznavala, kakor sta priznala tudi že v sodskavi na policiji in pred preiskovalnem sodnikom. Glede hloodov je Rozman dejal, da jih je hotel »prej kupiti od lastnika in da mu je nekoč ponudil zadnje 50 din. Lastnik pa ni bil pri volji skleniti poštno kupčijo. Rozman mu jih je potem ukradel. Zatičeval je, da so bili že popolnoma črvi in prepereli. Zapeljal jih je bratu in mu rekel, da jih je kupil. Da bi bil pogumnejši, se je pred tatvino tudi malce napil.

Pri drugem primeru, tatvini obleke in ure na škodo dveh delavcev, pa je bilo tako, da sta oba obtožena bila skupno v gostilni in je Rozman opazil, da sta pleskarja odložila svoje stvari v vži. Nekaj časa se je obotavljal in spraševal Pustavrha, ali naj izkoristita priložnost, rato pa se je odločil. Ko sta odhajala, je Rozman mimogrede vzel obe obleki. Legitimaciji in ključke sta med potjo vzel iz žepov in jih odvrnil, da bi »prišli nazaj v roke lastnikov«. Eno obleko sta prodala za 80 eno pa za 60 lir. Uro je Pustavrh zastavil za 80 lir. Obe obleki in ura so bile potem zaplenjene in vrnjene nazaj lastnikoma, tako, da ne trpita nobene škode.

Španski obrtniki v Rimu

Iz Rima poročajo, da je prispela te dni tja delegacija španskih obrtnikov. Sprejel jo je Strankin tajnik Vidussi, ki se je zadržal s predstavniki španskega obrtništva v daljšem pristrnem razgovoru. Zatem so si ogledali zastopniki španskih obrtnikov, ki so gostje rimskega mesta, šolsko poslopje za profesionalni pouk »Duca d'Aosta«, potem nekatere vzorne obrtniške delavnice, pokrajinsko tajništvo rimskega obrtništva, stalno prodajalico kmečkih gospodinj in obrtnikov, nadalje sedež mednarodnega obrtnega središča ter središč španskega in kolonialnega obrtništva, kjer jim je nac. svetnik Gazzotti sporočil iskrene prijateljske pozdrave italijanskega obrtništva.

Policija je Rozmana in Pustavrha aretirala že nekaj dni po tatvini ter ju potem oddala sodišču. Za oba pravi pismo o glasu, da nista na dobrem glasu in enako kakor kazenski list našteva vrsto predkazni, med njimi tudi nekaj veščinskih. Pustavrh je bil celo kaznovan že z dveletno robijo. Služil je nekoč pri mornarici in je bil tedaj večkrat kaznovan pri raznih hrvatskih sodiščih.

Po krajšem posvetovanju je mali senat spoznal oba za kriva po obtožnici in obsodil Ignaca Rozmana na 1 leto strogega zaporja in 2 leti izgube častnih pravic in Vinka Pustavrha na 10 mesecev strogega zaporja in 2 leti izgube častnih pravic. Oba sta kazni sprejela.

Iz Hrvatske

— Nova imenovanja. Ker je bil dosednji komisarski vodja hrvatske odvetniške zbornice dr. Ludvik Čimperman imenovan za generalnega ravnatelja javne varnosti in reda v notranjem ministruvstvu je imenovan pravosodni minister dr. Andrija Artuković na njegovo mesto odvetnika dr. Ivana Spahića, za njegovega namestnika pa odvetnika dr. Milana Pavelića. Za ravnatelja za prehranjevalne zadeve v gospodarskem ministruvstvu v svojstvu državnega tajnika je bil pa imenovan dr. Stefan Krafić.

— Zbirka za Rdeči križ. V tednu Rdečega križa so nabrali po Hrvatskem za to človekoljubno ustanovo nad 11 milijonov kun. Všet pa ni izkupicek od prodaje posebnih znank, doplačilo na železniških vozovnicah in kinematografske vstopnice. Znanji pa tudi še niso uspehi nabiralne akcije v podeželskih krajih.

— Nemška knjižnica v Zagrebu. Nemška krajevna skupina v Zagrebu je dobila svojo knjižnico, ki obsega že nad 500 zvezkov. Vse knjige so darovali članj skupine in prijatelji.

— Mozartova proslava v Zagrebu. Komorni orkester in komorni zbor nemške krajevne skupine Zagreb sta priredila v nedeljo Mozartovo proslavo. Pred začetkom koncerta je spregovoril o Mozartu inž. Franc Sulke.

— Hrvatska dela v italijanskem in nemškem filmu. »Vedetta d'Italia« poroča, da je neko znano italijansko filmsko podjetje nedavno sklenilo izdelati film po drami hravadnega pisatelja Milana Begovića »Pustolovec pred vrat« pripravi za snemanje filma so se že pričele. Hrvatska javnost je to zamislil z velikim zadovoljstvom sprejela, ker vidi v nji dočak kako visoko cenijo v Italiji hrvatsko kulturo. Grof Ponti, ki deluje na Italijanskem zavodu za kulturo v Zagrebu, je pa pripravil prevod romana istega pisatelja »Giga Baričević«. Po tem romanu bo pa izdelan v kratkem nemški film.

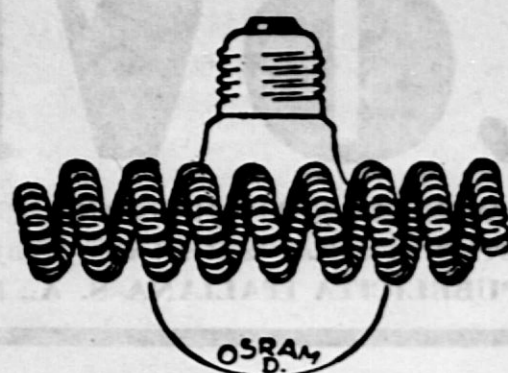
— Ljudska univerza zopet otvorjena. Ljudska univerza v Zagrebu je ena najpopularnejših kulturnih ustanov. Njena predavanja so bila vedno dobro obiskana. Po podaljšem presledku se bodo zdaj zopet pričela ta priljubljena predavanja. V prvem tednu bo predaval vseučiliški profesor dr. Petz o ciljih moderne vzgoje, docent dr. Harapin o postanku zemlje, vseučiliški profesor dr. Neiharđt o temu »Od računanja na prste do računskih strojev«, prof. Ljubo Babić o prvih španskih portretistih, prof. dr. Rudolf Horvat o Zagrebu v srednjem veku, docent dr. Peršić pa o odkritju Amerike. Večino predavanj bodo spremljale zanimive skioptične slike.

— Dar madžarskega poslanika hrvatskemu Rdečemu križu. Madžarski poslanik Franc von Morosy je daroval za hrvatski Rdeči križ 10.000 kun.

— Predavanje italijanskega učenjaka v Zagrebu. V četrtjek je predaval v Zagrebu prof. dr. Telesforo Bonadonna iz Milana o umetnem oplojevanju pri domačih živalih. Uglednega predavatelja je pozdravil in predstavil občinstvu dekan veterinarske fakultete prof. dr. Bosnić. Predavatelj je v uvodu naglasil, da je vprašanje umetne oploditve postalo pereče skoraj v vseh državah sveta in umetna oploditve je dosegla velik uspeh. Po tem je govoril o sedanjem stanju umetne oploditve v Italiji ter opisal ustanove, ki se s tem največ pečajo. V zadnjem delu predavanja je točno opisal posledice umetne oploditve pri poedinih domačih živalih in njen velik pomen v bodočnosti. Končno je pokazal poslušalcem film, ki prikazuje sedež zavoda Lazzaro Spalanzani, italijanskega eksperimentalnega zavoda za umetno oploditve živali v Milanu ter poedina razdobja v oploditvi sami. Predavanjem je prisostvovalo mnogo slušateljev hrvatske fakultete, vsi zagrebški veterinarji in zastopniki univerze. Z največjim zanimanjem so sedeli poslušalci predavanju italijanskega strokovnjaka na polju umetne oploditve.

— Trgovska družba za kompenzacijske celse za državami jugovzhodne Evrope. V četrtjek je bil v oddelku za zunanjo trgovino v ministruvstvu narodnega gospodarstva v Zagrebu ustanovljen občni zbor donavnarje trgovske delniške družbe za kompenzacijske celse za državami jugovzhodne Evrope v prvi vrsti z Madžarsko in Rumunijo. Zboru je predsedoval načelnik oddelka za zunanjo trgovino dr. inž. Josip Cabas, ki je bil izvoljen tudi za predsednika družbe.

— Sodelovanje med delodajalci in delavci. Po novih predpisih o ureditvi delovnega razmerja se mora slednje urediti z obveznimi kolektivnimi pogodbami, obsegajočimi plačline in delovne pogoje. Kolektivne pogodbe sklepajo strokovna združenja delodajalcev in delojemalcev in sicer za poedine gospodarske panoge na vsem državnem področju. Tako bo imele

O čudežu
Osram žarnice

Del prodigio della Lampada Osram

L'economia di funzionamento di una lampada elettrica dipende dal modo con cui essa utilizza la corrente che consuma.
Le lampade OSRAM-D col filamento a doppia spirale trasformano nel modo più economico la corrente in luce. Perciò si ottiene con le LAMPADE OSRAM-D molta luce e poco consumo

Ekonomičnost žarnice je odvisna od načina, kako žarnica pretvarja porabljeni tok.

Žarnice OSRAM-D z dvojno vijajnico spreminjajo tok v svetlobo na najbolj ekonomičen način.

Zato dosežemo z

OSRAM-D ŽARNICO

mного svetlobe in majhno porabo

G S

Dobra letina riža v Italiji

Italija je največji pridelovalec riža v Evropi. Pred vojno je pridelala letno povprečno 800.000 ton riža, izvozila ga je pa okrog 160.000 ton, od tega približno polovico v Nemčijo. Ze lani je pa bila površina z rižem zasejanega polja povečana, kar se je zgodilo tudi letos. Pridelovalci riža so dobili posebne premije za večje povseke. Ker je bilo letos vreme zelo ugodno, je obrodil riž v Italiji izredno dobro. V Gornji Italiji so ga že začeli pospravljati. Pridelje; riža bo letos v Italiji znatno večji od lanskega.

Obnovite naročnino!

Zelenjadni vrtovi še zelene

Kaj nam še nudi živilski trg — Jesenske zelenjave ob tržnih dneh precej

Ljubljana, 21. oktobra
Lani se je ob tem času že začela zima; v zadnji tretjini oktobra je že večkrat snežilo, v noči med 31. oktobrom in 1. novembrom je pa zapadel velik sneg in pokopal mnogo poznih pridelkov, zlasti repke, korenja in pese. Zivinoorejci so bili zaradi tega v lanski zimi slabo založeni s krmom. Posledice zgojne zime so se seveda poznale tudi na živilskem trgu. Domače zelenjave je bilo naprodaj le malo iz nekaterih vrst je sploh primanjkovalo. Posamezni zelenjadarji tudi niso mogli vztrikati toliko zelenjave kakor so nameravali, ker jih je zima prehitela, zato pa pozneje niso mogli prodajati toliko svojih pridelkov.

Zdaj pa še ljubljanski zelenjadni vrtovi zelene. Zlasti mnogo lepe zelenjave je še na trnovskih in krakovskih vrtovih. Precej je zlasti endivije, ki ji tudi zgodnji sneg ne more posebno škodovati. Zelenjadarji so pridelali odnosno pridelujejo precej tudi druge zimske zelenjave, n. pr. špinačo in lepo je ozelenel že motovilec. Na vrtovih je še precej brstičnega ohrovtu. Marsikje je zunaj tudi še lepo pozno zelje. Med zapoznelimi pridelki vidimo tudi tu in tam celo paradiznike. Letošnja jesen je bila doslej nenavadno suha, zato so paradizniki zoreli doslej na prostem, ne da bi preveč razpokali in odpadali. Tako je bil dosežen nekakšen rekord, kajti najbrž se še ni zgodilo, da bi v Ljubljani prodajali tako dolgo jeseni sveže domače paradiznike. Na vrtovih je tudi precej korenja. Posamezni pridelovalci so letos sejali tudi malo več repke, ki ji je dosedanje toplo vreme prijalo, da je naglo rasla.

Na zelenjadnem trgu je med domačim blagom največ endivije. Zdi se, da je letos lepša, kar je menda tudi vpliv lepega vremena. Zelenjadarje zalagajo trg še s špinačo, z zeljem in ohrovtom, s peso in korenjem, z zeleno in s peteršiljem. Poletne pridelke, n. pr. čebulo, dovažajo posamezne prodajalke le zelo redko, po večini po naročilu. Naprodaj je nekaj rumene kolerebe, a zelene, ki tudi še lepo zelene na vrtovih, je skoraj več. Kupci kupujejo posebno radi zlasti zeljnate glave, zato je pa zelje tudi vselej kmalu razprodano.

Tržni čas je zdaj malo krajši, ker prodajalci in kupci ne prihajajo več na trg tako zgodaj. Pred 8. se zdaj še ne razvije pravo tržno življenje. Tudi branjevi ne razstavijo vsi svojega blaga pred 8. Če bi bilo slabše vreme, bi prihajali še pozneje, bilo slabše vreme, bi prihajali še pozneje. Branjevi so bili danes še vedno skoraj najboljšje založeni s kostanjem. Grozdič nimajo več tako mnogo kakor prejšnje tedne. Se vedno prodajajo precej lepo sladko pariko. Posamezni imajo naprodaj tudi čebulo, ki je zdaj bolj redka. Vsi so pa brez izjeme dobro založeni s česnom, ker ga je nedavno prispela izredno velika pošiljka.

Na zelenjadnem trgu se čedalje bolj pozna, da se bližajo svi sveti; tako je bilo danes med zelenjavo tudi že mnogo krizantem. Gobjitelji cvetja bodo skušali prodati cvetje čim prej, ker ga morajo sicer varovati pred slano. Redko pri nas pred vsem svetovi ni slane, zato tudi letos ne moremo napovedovati, ali bo prizanesla vrtnarjem.

Nabiralec gob tudi zalagajo trg; v primeru s povpraševanjem je gob dovolj; ljudje so še vedno nezaupljivi do nekaterih vrst gob, čeprav so imeli lani dovolj prilike, da so jih spoznali precej na stalni razstavi na trgu. Danes so bile naprodaj naslednje gobe (ki jih nekateri prodajalci

imenujejo napačno): peččenke, kravjačo, rjavi ježek, zelenkasta kolobarnica in ciganji. Cigane prodajajo pod imenom »šampinjoni«, kar pa ni posebna nesreča, saj v resnici ne zaostajajo za najboljšimi gobami. Škoda pa je da ljudje mnogim ciganov v gozdivih razbijajo, ker jih ne poznajo. Zgodnje čase so precej rasli. Zdaj so že začele rasti kolobarnice, ki jih imenujejo tudi mrzovnice, ker raste šele v pozni, hladni jeseni. Med te gobe spadajo tudi popularne sivke, ki so jih meščani poznali že prejšnje čase. Doslej pa sivke še ni bilo naprodaj.

Beležnica

KOLENDAR

Danes: Sreda, 21. oktobra: Ursula.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Zvezde gledajo z neba

Kino Sloga: Primavera mortale. — Umlarajoča pomlad.

Kino Union: Kean.

Umetnostna razstava slikarja Miroslava Sustersiča »Dolenjska vasa« v Obersnelovi galeriji na Gosposvetki cesti, odprta od 9 do 18.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Dr. Kmet, Bleiweisova cesta 43; Trnkoczy ded., Mestni trg 4; Ustar, Se-lenburgova ulica 7.

Naše gledališče

DRAMA

Sreda, 21. oktobra ob 16.30: VEČNO MLA-

DA SALOMA. Red Sreda.

Cetrtek, 22.: ob 16.30: Sestero oseb 1800

avtorja. Red Premierski.

Petek, 23. oktobra ob 15: Vdova Rošljinka.

Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Sobota, 24. oktobra ob 16.30: Deseti brat.

Izven.

OPERA

Sreda, 21. oktobra ob 16: TRAVIATA.

Red B

Cetrtek, 22.: ob 16.: Gasparone. Red Ce-

trtek.

Cene od 24 lir navzdol.

Petek, 23.: Zaprt.

Sobota, 24.: ob 16.: Traviata. Izven. Cene

od 24 lir navzdol.

Nedelja, 25.: ob 16.: Gasparone. Izven.

Pripravljajmo si kompost!

V mestu nimamo dovolj hlevskega gnoja, zato bi naj gnojili čim bolj s kompostom

Ljubljana, 21. oktobra
 Obdelovanje zemlje v mestu je najbolj pomembljivo, ker obdelovalci premože gnoj. Nima hlevskega gnoja, a mislijo, da ni tako nujno potreben. Zato se je nekaterim zdelo, da je zemlja dobila vse hranilne snovi, ko so pognojili z umetnimi gnojili. Med letom je skoraj brez pomena opozarjati obdelovalce na potrebo gnojenja, zato smo se odločili, da jim bomo nudili nekaj nasvetov zdaj, ko delajo obračun o svojem kmetovanju. Že zadnjič smo se vpraševali, kako naj meščanski pridelovalec, ki mu primanjkuje hlevskega gnoja, gnoj, da bo zemlja sprejela vse potrebne hranilne snovi ter primerno rodila.
 Mnogo premože naši pridelovalci cenijo kompost. O gnojilih so pa mnogi sploh premalo poučeni, ker mislijo, da se posamezne vrste gnojil lahko med seboj nadomestujejo, tako da umetno gnojilo dobro nadomesti hlevski, organski gnoj. Zeleno gnojenje je skoraj neznan. Kompost si pa pripravljajo menda le poklicni, izkušeni vrtnarji. Vendar bi prav kompost prišel predvsem v poštove za gnojenje v mestu, kjer primanjkuje hlevskega gnoja. V mestu bi lahko zbrali dovolj odpadkov za kompost. Posamezni pridelovalci jih že zbirajo, a jih ne znajo dovolj primerno uporabiti. Tako nekateri uporabljajo cestno blato in naplavino iz cestnih jarkov. Ta »gnoj« kupujejo cestni delavci, ko čistijo jarke, na cestah in ga odvažajo v jame za zasipavanje, če se že n'hče ne poznanim znanj.
 Kompost znajo pripravljati le redki. Na meščanskih vrtovih ostane zlasti jeseni precej odpadkov, ki jih ne kaže vseh sežigati in ki bi bili primerni za kompost. Kaj je prav za prav kompost? Strokovnjaki bi dejali, da je kompost zmes organskih snovi, odpadkov, ki gnijejo med zemljo. Za kompost lahko uporabimo številne odpadke, ki jih v mestu navadno mečemo med smeti. Se same smeti, ki vsebujejo precej organskih odpadkov, so izvrstna »surovina« za kompost. Za kompost uporabljajo nekateri tudi živalske, organske snovi, n. pr. pokvarjeno meso (mrhovino), razne kovalniške odpadke, dlako, rogove, drob, perje itd., kar pa za meščane ne prihaja mnogo v poštev. Pomagali bi si pa lahko z rastlinskimi odpadki, ki jim ostajajo na vrtu. Mnogi jih sežigajo ali pa polkopačajo, včasih pa tudi vidimo, da vozijo z rta cele vozove listja in ga odlagajo na smetiščih, namesto da bi ga uporabili za gnojenje. Prav jeseni je najlepša prilika, da bi se začeli pripravljati kompost.
 Za kompost uporabljajo seveda razen odpadkov tudi hlevski gnoj. Kmetje pogosto kompostirajo hlevski gnoj na njivi, da ga uporabijo po potrebi. Če pa za kompost nimamo gnoja, ter moramo računati predvsem z odpadki, moramo skrbeti, da bodo ustvarjeni čim boljše pogoji za kemični proces: odpadki morajo dobro segniti, to se pravi »mineralizirati«, razpasti v rud-

ninske snovi ter humus. Odpadki niso uporabni za gnojenje, dokler dovolj ne segnjemo. Šele potem lahko zemlja sprejme od njih hranilne snovi, ki jih potrebuje. Zato moramo vedeti, da kompost ni takoj uporaben, odnosno že po nekaj mesecih. Včasih mora zoreti tudi po nekaj let. Kompost lahko pripravljamo ob raznih prilikah, postopno, uporabljamo ga pa le, ko je zrel. Zato bi pa morali imeti vedno pripravljen dovolj star kompost, da bi lahko z njim gnojili vselej, ko bi bilo potrebno.
 Kompostiranje so poznali že zdavnaj, zato je res čudno, da ga dandanes ne znajo bolj ceniti. Nekajkrat je bil že sprežen predlog, da bi v Ljubljani kompostirali smeti, ki trohne neizkoriščene na smetiščih. V nekaterih večjih mestih imajo velike, osrednje kompostarne ter pridobe mnogo izvrstnega gnojila. Če pri nas za to ni organizatornih sposobnosti, bi si naj pomagali vsaj posamezniki s svojim kompostom.
 Kako pripravljamo kompost? Prvi pogoj je, da je podlaga za nalaganje komposta nepropustna. Sicer lahko približno kompost tudi, ne da bi se ozirali na tla, toda trpela bo kakovost. Če so tla propustna, se mnogo hranilnih snovi odcedi v zemljo. Zato je priporočljivo, da so tla tlakovana, ali vsaj zbita iz mastne ilovice, ki ne propušta tekočin. Na dobra, nepropustna tla nalagamo odpadke v več plasteh. Najbolje je, da se organske snovi menjavajo z rudninskimi. Kup komposta navadno ne sme biti mnogo višji kakor meter. Izkazalo se je, da je tudi najboljše, če je le do 2 m širok, a dolg je lahko poljubno. Kup navadno pokrrijejo z dobro zemljo, bogato na bakterije. Zemlja za pokrivanje ne sme biti preveč zbita. Čim bolj rahla je, tem bolje, ker vsebuje tem več bakterij, ki se hranijo s kisikom. Seveda ni vseeno iz kakšnih snovi delamo kompost, ker vsi odpadki ne razpadejo enako hitro. Tako n. pr. nekateri živalski odpadki kakor perje in roževina dolgo trohne. Čim lažji pristop imajo bakterije, ki se hranijo s kisikom (aerobne), tem prejšje odpadki strotne.
 Ko smo odpadke zložili v kompostni kup, delo še ni končano. Po nekaj mesecih je treba kompost preložiti, odnosno premešati. Tudi pozneje je potrebno večkrat mešanje, da vsi odpadki čim bolj strotne in da je proces pospešen. Kompost bi ne smel biti izpostavljen preveč soncu, ker bi se osušil, tako da ni bilo v njem več ugodnih pogojev za delovanje bakterij. Prav tako je škodljivo, če dež izpira kompost. Koristno je, če kompost polivamo z gnojnic. Kompost dezurir v nekaj letih, v enem letu navadno si ni dovolj dober. Zato bi pa morali imeti pridelovalec pripravljanih vedno več kupov komposta, različne starosti.
 Koristno bi bilo, da bi se oglašili posamezni pridelovalci v mestu ter povedali, kakšne izkušnje imajo s kompostiranjem.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAF

Predstave ob delavnikih v kinu Matič in Unione: ob 1/2. in 1/2.18. uri. V Slogi neprekidno ob 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v vseh treh kinematografih: ob 10., 1/2.14., 1/2.16. in 1/2.18. uri!

KINO MATICA TELEF. 23-41
 Po svetovno znanemu romanu A. J. Cronina
Zvezde gledajo z neba
 Film rudarjev in velemesta!
 V glavni vlogi: Mihael Redgrave

KINO UNION TELEF. 22-21
 Ljubavna pustolovščina slavnega igralca
Kean
 Rossano Brazzi, Germana Paolieri, Mariella Lotti

KINO SLOGA TELEF. 27-30
 Film, ki je nekdo zvalovil ljubljansko občinstvo
Primavera mortale — Umirajoča pomlad
 Katalin Karady — Javor Pal

stanja in zdravljenja otrok. Novo otvorenje posvetovalnišča bodo sledile še nove socialne ustanove te vrste v Dalmaciji.
 — **Proslava XVI. fašističnega nabora v Dalmaciji.** Kakor poročajo posredni dopisniki v listnikih za Dalmacijo pri agenciji »Agite« je bil te dni v vseh mestih in podeželskih središčih Dalmacije praznovan obred šestnajstega fašističnega nabora, ki so ga prvič praznovali na tem področju. Značilno obradno raborne proslave so povsod prisostvovali zastopniki vojaške in civilne oblasti, ki so vtisnili s svojo navzočnostjo obrednim nabornim proslavam posebno slovesen pečat.
 — **Umrlj in ranjeni med libijskimi delavci.** Iz Rima poročajo: Med militariziranimi delavci v Libiji je bilo od začetka vojne 1907 delavcev zaradi vojne ranjenih in mrtvih.
 — **Nesreče.** V zadnjih dneh so se ponesrečili naslednji ponesrečenci, ki se zdrave v ljubljanski bolnici. Fr. Zeman, 44letni mehanik iz Ljubljane, ki je ranil na desni nogi, — Ivana Kreča, Sletnega sinu ključničarja iz Ljubljane je v Koscazhan povozil neki voznik; deček ima zlomljeno desno nogo — Avgusta Černetca, 53letnega mizarjskega mojstra iz Ljubljane, je desna udarila tako močno v trebuh, da ima notranje poškodbe, — Anton Brišnik, 32letni šofer iz Novih Jarš, je dobil rano na glavi, — Fr. Osredkarju, 3-letnemu sinu posestnika iz Polhovega gradca je gramoznost nosilka padla na levo nogo in mu jo zlomila, — Antojina Plevnik, Sletna hči posestnika iz Tomačevega, je padla s hleva in si zlomila levo nogo, — Fr. Košir, 9letni sin posestnika od št. Jošta, si je zlomil desno nogo.

IZ LJUBLJANE

— **lj Obeta se nam sonce.** Ze večeraj popoldne je kazalo, da se bo zjasnilo, a oblaki se še niso povsem razpršili. Jasno je pa bilo ponoči, zato je bilo davi zopet hladneje. Današnja maksimalna temperatura je znašala 4°. Tako nizka temperatura je bila doslej še enkrat v tem mesecu. Večrajšnja najvišja temperatura je bila malo višja kakor v torek, znašala je 10.3°. Zračni tlak se v zadnjih 24 urah ni bistveno spremenil. Davi je bilo na nekaterih krajih megleno. Megla ni bila posebej gosta in tu in tam je ni niti bilo. Upajamo, da bo posijalo sonce ter da se bo megla kmalu razpršila.
 — **lj Pesečnik gazdov v okolici Ljubljane.** ki jim je ljubljanski mestni preskrbovalni urad odredil sekanje drv za preskrbo ljubljanskega prebivalstva, opozarjamo, da bo mestni preskrbovalni urad oddati po dobljenih odlokih, od četrtka 22. t. m. dalje samo na svojem skladišču na mestni pristavi ter ne več na skladišču prejšnjega sokolskega doma v Šiški.
 — **lj Razstava v Obrselski galeriji nadaljšana.** Prva umetnostna razstava mladega slikarja Mihaela Šušteršiča je bila podaljšana do 29. t. m. S tem je bilo ugodeno splošni želji. Ogled vsak dan od 9. do 18.
 — **lj Šentjakobska knjižnica v Ljubljani.** je na željo strank odprta odsej vsak delavnik popoldne od 10. do 1/2.1, popoldne pa od 1/2.3. do 1/2.7.
 — **lj Podružnica SVD Šiška** si je že preskrbela semeniški »rompir« Bintje. Člani, ki si nameravajo oskrbeti za prihodnje leto s tem krompirjem naj si ga čimprej nabavijo pri predsedniku podružnice, Vodnikova cesta 108, dokler traja zaloga.

Iz pokrajine Trieste

— **Nagrada za dvojičke.** Prefekt v Triestu je izročil iz Ducejevega sklada Leopoldu Hörmannu nagrado 600 lir ob rojstvu dvojičkov Roberta in Lovrenca.
 — **Ob 17. obletnici policijske zbroje** je bilo v Triestu v vojašnici v ulici Bosco prisrčno spominsko slavlje, na katerem je spregovoril eks. Tamburini, ki je izrekel ob tej priliki izbranim funkcionarjem in moštvu tople izpodbudne in priznalne besede.
 — **Pred otvoritvijo nove glasbene sezone v Triestu.** Kakor v Goriziji, tako se bo pričelo v kratkem tudi v Triestu novo glasbeno življenje. O Triestu je znano, da je tukaj glasbeno delovanje zelo živahno. O čemer pričajo številni vsakoletni koncertni nastopi triestinskih in tujih glasbenih virtuosov. Triestinsko glasbeno življenje je doživelo novo podneto, ko je bila pred dobrim desetletjem ustanovljena posebna Koncertna družba, katere namen je da organizira v vsaki sezoni koncerte, da urejuje triestinsko koncertno življenje, da vrši zanj smotno propagando in da vzbujajo na ta način ne samo v krogih glasbenih ljubiteljev, ampak tudi v vrstah mladine zanimanje za glasbo, da to zanimanje počvlija ter ga poglablja. Ta zaslužna Koncertna družba je sedaj že sestavila spored koncertov, ki bodo v Triestu v novi kulturni sezoni 1942-43. Na teh koncertih bodo izvajali najrazličnejše skladbe solisti in komorna združenja. Otvoritveni koncert bo dne 9. novembra, poslednji koncert nove sezone pa bo 3. maja 1943. Tudi letošnji koncertni spored je sestavljen smiselno, tako da sta pričetek in konec v pramem

jedru nove glasbeno kulturne sezone ter da ni med posameznimi koncertnimi večeri prevelikih presledkov. Od predvidenih koncertov jih bo pet kvartetnih, na enem bo izvajal svojo skladbo kvintet, dva tria. Štirje pianisti solisti, skupen nastop pianista ter sopranist, pianista ter čelista, nakar bosta nastopila sopranistka solistka ter violinist solist. Glede se enega koncerta bo odbor omenjene družbe še sklepal. Tako je triestinska Koncertna družba, ki vstopa v enajsto leto svojega delovanja, poskrbela tudi letos za to, da se nemoteno govijo stare in lepe mestne glasbene tradicije. Družba je edina tovrstna ustanova v Triestu, ki posveča svojo posebno pažnjo prelepim skladbam komorne glasbe. Nedvomno bo tudi nova glasbena sezona pritegnila triestinsko glasbeno občinstvo v ti ti meri, kakor ga je v zadnjem desetletju, ko je pričela s svojim postopnim glasbeno vzgojnim ter propagandnim delom triestinska Koncertna družba.
 — **Pogreb hrabrega triestinskega sina.** V Piombinu je umrl v izvrševanju svoje dolžnosti hrabri sin Triesta Jurj Rupolo. Sedaj so njegovo truplo prepeljali v rojstno mesto, kjer je bilo v številnem spremstvu triestinskega občinstva, triestinskih predstavnikov in organizacij pokopano pri Sv. Ani.
 — **Smrt starih Triestinov.** Te dni se umrli v Triestu 84letna Novak vdov. Podbersich, 80letna Marija Steffancic-Griz, 95letna Marija Bonetti, 62letna Santina Kaucic ter 61letni Stefan Verdella.
 — **Ponesrečeni.** V ulici del Bosco je povozil avto 57letno gospodinjico Cirano Fazzu, ki je obležala z zlomljeno desno nogo. V bližini »Aquila« pa je obrzrel padljič pes 47letno zasebnico Ivanka Tiepolo iz Muggie, ki ima ranjeno levo nogo. Obe ponesrečenki se zdravita v triestinskobolnicišnici Kraljice Helene.
 — **Iz triestinskega glevališkega življenja.** V Verujevem gledališču uprizarjajo Verajev opero »Ernani«, v Fiadoramaticu veseloigro »Rodbinska veselja«, ki jo je spsalja Marcela Marcelli, v Teatrogropu pa »Mimie.«
 — **Sahovski tekne za prvenstvo XXI.** Sahovska sekcija Dopolavora »Acegate« je organizirala prvenstvo sahovsko tekmovalstvo za l. XXI. Prezkršili se bodo najboljši triestinski šahisti prve, druge in tretje kategorije.
 — **Umrlj stari Triestini.** Te dni so umrli v Triestu 76letna Emilija Filipi, 90letni Klement Domazetovich, 66letni Ivan Vavtce, 88letna Marija Romano ter 61letna Avreljia Roiz.
 — **Razne nezgode.** Levo stegenico si je poškodovala pri padcu po stopnicah 79letna gospodinja Marija Tusig iz Androne S. Eufemija. Pri razkladanju sodkova piva z neke ladje v bližini triestinske ribarnice se je pobil po glavi 55letni delavec Mihael Catarini in Androne Cristoforo Colombo 6. V kamnolomu v Pinguentu je padel na 39letnega Ivana Busana iz Carnize velik kamen in mu prizadel poškodbe po glavi in levi nogi. 18letna Marija Melotti iz ulice Media 17 je padla po stopnicah in si zlomila desno nogo. Na levi nogi se je poškodovala pri padcu 43letna Antonija Sariani iz ulice Leo 14. Desno nogo si je zlomila v ulici Dante 68letna gospodinja Roza Marchiano iz ulice Denatello. Z gnojnim vilami se je ranila na desni nogi 34letna Marija Ferrua iz okolice Pirana. Vsi ponesrečenci in poškodovanci se zdravijo v triestinski bolnicišnici Kraljice Helene.

Sportni pregled

Glas o bolgarskih lakaotletih
 O vrednosti bolgarske lakaotletike ne vemo mnogo. Bolgare smo doslej poznali kot športnike le, kotikor so nastopali kot nemagatisti. Možnost, da zvezo kaj več o nivoju bolgarske lakaotletike, se je ponudila, ko je pred 14 dnevi gostovala v Bolgariji hrvatska lakaotletška reprezentanca. Zal je večina poročil, ki smo jih dobili o tem mednarodnem lakaotletškem dvoboju v roke, tako malobesedna odnosno tako enostranska, da v njih nismo mogli zaslediti obširnejših podatkov o Bolgarih.
 Stevilka 41 zagrebškega »Sporta« objavlja sedaj daljše poročilo svojega izrednega dopisnika Nikole Dessota o poteku dvoboja. Tudi to poročilo obravnava predvsem uspehe Hrvatov in kaj malo pove o Bolgarih. Nekaj drobtin pa je v njem, ki bodo zanimale tudi naše športnike in nam vsaj malo povedale o bolgarskih lakaotletih in o njihovi vrednosti.
 V tekmu na 110 m sta na dvoboju zastopala Bolgarijo Dojčev in Merdzanov. Zmagal je Dojčev (16.0), Merdzanov pa je bil tretji (17.1). V metu krogle sta se oba Bolgara uvrstila na tretje in četrto mesto. Dimitrov je vrgel kroglo 12.40 m, Lozov pa 11.68. V tekmu na 800 m Bolgara prav tako nista bila došla Hrvatoma. Tretji je bil Boney (2:04.6) četrty Vasiljev. V skoku v višino sta Merdzanov in Hubanovski s 170 cm dosegla drugo in tretje mesto. Oba sta Hrvatce precej izenačila s svojim izvrstnim »strčenjem« Kazal je celo, da bosta s lakaotlo zmagala. Svoje prednosti pa nista znela izrabiti. Na 5000 m sta oba Bolgara dosegla slabe čase. Tretji je bil Aleksijev s 17:41.2, četrty pa Levterov s 18.26. V metu kopja je bil Georgij Georgijev drugi s 50.26 in Valter Georgijev tretji z 49.08.
 V tekmu na 100 m je moral Bolgar Cvetic v zadnjih metrih prepustiti zmago Hrvatcu Galu. Cveticov je potreboval 11.2. Takev, ki je bil tretji, pa 11.4. V stafeti 4x100 m je bila Bolgarija druga s 44.8. V skoku s palico je zmagal Dojčev s 3.60, ne da bi se posebno trudil. Najdanov je bil četrty s 3.20. V tekmu na 400 m je bil Bolgar Vanev drugi s 54.1, Ruščev pa četrty z 59.6. V metu diska je dr. Dimitrov dosegel drugo mesto s 38.98, četrty pa Takev s 33.21. V tekmu na 1500 m sta bila Bolgara Boney (4:24.6) in Aleksijev (4:38.8) tretji odnosno četrty. V skoku v daljino sta zasedla najboljši mesti oba Bolgara. Hajtov je preskočil 6.56, Tajkov pa 6.45 m. V stafeti 4x400 m je bila Bolgarija druga s 3:42.2.
 Ti rezultati kažejo, da je bolgarska lakaotletika šele v razvoju in da bo potreba še mnogo dela, če se bo hotela mednarodno uveljaviti. Bolgari razpolagajo z nekaterimi izvrstnimi peordini, zato so pa v večini disciplina še zelo slabi.

— **50.000 Dunajčanov se je naučilo plavati.** Nemci kljub vojni navdušeno propagirajo sport. Lani so začeli obsežno kam-

panjo za plavanje. Navdušenje za plavanje je šlo kakor val po vsej Nemčiji. Zanjelo je tudi Dunajčane, ki so se odzvali v lepem številu. Tako ugotavlja agencija Centralevropa, da se je lani naučilo plavati na Dunaju 50.000 oseb obsežno špča. Glavno zaslugu za ta uspeh ima nemška fronta dela. Specialni tečajji so bili za naprednejše plavalce, ki so se večbali v rečevanju, pa tudi v plavanju na klasičnih tekmovalnih pragah, skokih in waterpolu.
 — **Italijanski telovadni tečajji.** Prejtnji teden je bilo v Chiavariju letošnje splošno telovadno prvenstvo. Splošni svrsk je postal Natale Amedeo s 108 točkami. Prvenstvo na drugo si je pričel Flavavanti z 18.20 točkami prvenstvo na brzini Guglielmotti z 19.35. Prvenstvo na kmču z rečaji Amedeo z 18.05. Prvenstvo na krovi Guglielmotti z 18.95. Prvenstvo v prostih vajah Amedeo z 18.75 in prvenstvo v prevratih čez kroja Flavavanti s 17.90 točke.
 — **Rugbi.** Milano — Hannover 3:0. V nedeljo je bila v Hannoveru mednarodna rugbiska tekma med italijansko reprezentanco Amaterjev in hannoversko reprezentanco. Zmagali so Italijani 3:0.
 — **Bliži se sezona hokeja na ledu.** Zima nam je z vsakim dnem bližja, z njo pa tudi užitek zimskega športa. Že sedaj se zimski športniki družijo pripravljajo, da bo bodo izkoristili, kotikor jim bodo dopuščale prilike. Švicarji so se pretekli dni potajali s Švedji za odigranje mednarodne hokejske tekme. Tekma bo otvorila hokejsko sezono in bo 6. decembra v Baslu ali v Carihu.
 — **Nov svetovni rekord v metu diska?** Na lakaotletški prireditvi, ki je bila nedavno v Leopoldu v Nemčiji je kolet zimski pomožni je znani nemški metalec diska Lambert dosegel nov svetovni rekord v metu diska, ki ga je od lanske jeseni imel s 54.34 Italiani Adolfo Consolini. Lambert je vrgel disk 53.48 m daleč. Ni pa še potovo, ali bo rezultat priznan kot rekord. Doslej nemška lakaotletška zveza še ni prejela takega predloga.
 — **Francoški plavalec Zins je izboljšal evropski rekord na 400 m hrbtno.** Francoški hrbtni plavalec Zins je prejšnje nedeljo startal v plavalnem bazenu Nice z namenom, da bi izboljšal francoske rekorde v plavanju na 100 m in 200 m ter evropski rekord v plavanju na 400 m. Slednji rekord je pripadal že od l. 1937 Nemcu Schlauchtu, ki je dosegel čas 5:21.8. Zinsu je podvig izboljšanja evropskega rekorda popolnoma uspel. Dosegel je celo izvrsten uspeh, ker se je s svojim časom zelo približal svetovnemu rekordu Kieferja, ki je biljšji za 2.2 sekunde. Preplaval je 400 m hrbtno v 5:15.8. Uspešen je bil potem tudi v ručenju francoskih rekordov na 200 m in 100 m. Na 200 m hrbtno je dosegel 2:29, na 100 m pa 1:07.7.

Nov prometni red na Hrvatskem

Hrvatsko notranje ministrstvo je izdalo uredbu o javnem prometu. Nov prometni red, zlasti najstrožje nadzorstvo nad njim, bo imel ugodne posledice posebno za Zagreb. Promet v Zagrebu je zaradi velikega dotoka prebivalstva od ustanovitve Nezavisne Države Hrvatske zelo obremenjen, če ne obremenjen, saj je prišlo v Zagreb okrog 150.000 prebivalcev, tako da jih šteje zdaj prestolnica blizu 400.000. V uvodu »Novi prometni red« je rečeno, da mora vsak človek urediti svoje vedenje v okviru javnega prometa tako, da ga ne ogrožata niti ne ovata. Policijske predpise je treba izpolnjevati tudi tedaj, če se ne ujemajo s prometnimi.
 Z novo ureditvijo javnega prometa je dobila Hrvatska tudi omejitve hitrosti v avtomobilskem prometu. Avtomobili bodo smeli odleči voziti po mestih, trgih in vaseh največ 40 km na uro, zunaj pa 60 km. S tem se bo na eni strani prihranilo mnogo bencina, na drugi pa odstranila nevarnost prometnih nesreč. Prve določbe v uredbi o javnem prometu se nanašajo na splošni promet v mestih. Na koncu uredb je rečeno, da se njeni predpisi ne nanašajo na vojsko, polico, gasilstvo in rešilne postaje, kadar izpolnjujejo svojo dolžnost.
 Uredba določa za kršilce med drugim prislino obiskovanje tečajev o izpolnjevanju predpisov o javnem redu.

Radio Ljubljana

CETRTEK, 21. OKTOBRA 1942-XX
 7.30: Pisana glasba. 8.: Napoved časa — Poročila in italijansčini. 12.20: Ploščbe. 12.30: Poročila v slovensčini. 12.45: Lahka glasba. 13.: Napoved časa — Poročila in italijansčini. 13.10: 5 minut gospoda X. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovensčini. 13.20: Izmenjalni koncert z Nemčijo — Orkester vodi dirigent Petralia. 14.: Poročila in italijansčini. 14.15: Novi orkester vodi dirigent Fragna. 14.45: Poročila v slovensčini. 17.15: Vojaške napolitanske pesmi od leta 1887 do danes. 19.30: Poročila v slovensčini. 19.45: Pesmi in napelvi. 20.: Napoved časa — Poročila in italijansčini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovensčini. 20.30: Vojaške pesmi. 20.45: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Simfonična glasba. 21.30: Trio Emona. 21.55: Predavanje v slovensčini. 22.10: Koncert pianistke Martve de Concillis. 22.45: Poročila in italijansčini.

Mali oglasi

GOSPODJE POZOR!
 Klubučarna »PAJK« vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča — Rudolf Pajk, Sv. Petra

POHIŠTVO
 po naročilu in vse vrste stolov izdelujem. Politirman oprave in izvršujem vsa popravila najceneje. — Josip Zorman, Ljubljana, Breg 14.

DNEVNE VESTI

— **Na polju slave** so padli: pehotni podporočnik Sergij Rošeti, po rodu iz Rima, ki je žrtvoval svojo mlado življenje v bojih ob Donu. Na afriškem bojišču je padel vojni prostovoljec podporočnik Amleto Fortunati, ki je bil uvrščen v letalski oddetek. Hrabrega častnika je zadela krogla iz strojnič šestih angleških borbenih vozil. Pokojni je bil rojen l. 1911. rodom je bil iz Rima. Na egipčanskem bojišču je padel kaporal Abele Bereta, rojen l. 1919, doma iz Bagnola Cremasca pri Cremoni. Njegovo truplo je bilo pokopano pri kraju Dair al Munassib.
 — **Odlikovanje junaško padlemu pomorskemu častniku.** Poročniku vojnega broda Juriju Scaliu je bila podeljena v spomin zlata hrabrostna svetinja, ker je do zadnjega vztrajal na svoji jedinici, ki jo je zadel sovražna torpedovka, in žrtvoval svoje mlado življenje, potem ko je stoyal vse, da se posadka njegove edince reši. Pokojni Jurij Scalia je bil po rodu iz Rima.
 — **Nadaljnje zrebanje zakladnih bonov.** V smislu objave finančnega ministva bo dne 27. oktobra pri glavni direkciji državnega dolga v Rimu zrebanje nagrad po 1 milijon ter pol milijona lir, priznanih zakladnim bonom 28 serij, ki zapadejo dne 15. februarja 1949-XXVII. Zrebanje za manjše nagrade bo naslednje dni.
 — **45.611.000 prebivalcev** je štela Italija dne 30. septembra t.l. v svojem starem obsegu. Porok je bilo na tem področju v prejšnjem mesecu 22.999, rojstev je bilo v tem času 80.932, smrtnih primerov pa 47.127.
 — **Železniški abonmaji za proge, dalje ko 100 km.** Doslej je bilo potrebno za vožnje na železniških progah nad 100 km posebno dovoljenje. Sedaj pa bodo posamezne železniške postaje lahko izdale abonmajske izkaznice za nad 100 km dolge proge sledečim poklicnim kategorijam: petniki, poslovni akvizitorji, trgovski zastopniki in trgovski agenti, ki ne delajo za sebe, nadalje dirigenti poljedelskih gospodarstev, profesioniisti in umetniki raznih kategorij, zavarovalniški nadzorniki ter likvidatorji škoda. Kadar gre za poklicno in ne priložnostno delavnost, lahko prejmejo abonmajske izkaze tudi posredovalci in mesetarji, obrtniki ter potujoči prodajalci. To velja za interese na področju stare Italije. Navedena ugodnost pri abonmaju se priznava tudi lastnikom trvdik in soudeležencem pri družbah, ako opravljajo funkcije prokuristov, trgovskih agentov in poslovnih dirigentov kreditne, zavarovalniške, industrijske ter komercialne stroke.
 — **Mezgi za poljska dela pri setvi.** Iz Rima poročajo: Vojni minister je v sporazumu s poljedelskim ter gozdničkim ministrom z namenom, da ustrezno potrebam nekaterih področij za poljska dela pri setvi, odredil, da se stavijo za dobo največ dveh mesecev na razpolago mezgi bližnjih oddelkov upraviteljem poljedelskih gospodarstev, ki nimajo dovolj vprežne živine.
 — **Župnik dobi nagrado pol milijona lir.** Iz Faenze poročajo: Sreča se je nasmehnila revnemu župniku iz pokrajine Faenza. Župnik, ki ne želi biti imenovan, je zadel namreč srečno štev. zakladnih bonov in je dobil pol milijona lir, ki so mu bile že nakazane. Župnik si je pridobil razne zaklad-

ne bone na osnovi življenjskega zavarovanja, ki jih je odplačeval v mesečnih obrokih.
 — **Zdravi trojčki.** V Velletriju je rodila 22letna Ana Onofri tri zdrave hčerke, ki so prejele pri krstu imena, Marija, Eža in Gianfranca. Oče trojček je pod orožjem in se bojuje na ruskem bojišču.
 — **Pade z drugega nadstropja naravnost na prijateljico, ki jo išče.** Nenačuden dogodek se je primeril v Bariju. Jasmina Cerini je šla k svoji prijateljici Raafaeli Carrella, s katero je hotela iti nakupovat razne potrebščine. Zaman jo je klicala pred hišo. Raafaela Capella pa je bila trenutno pri neki drugi prijateljici v hiši. Ko jo je šla soseda opozoriti, da jo kliče Cerinijeva, je brž planila k stopniščni ograji drugega nadstropja. Pri tem pa se je nekoliko izgovorila, vžepela čez nizko stopniščno ograjo, izgubila je ravnovesje in padla v globočine. Prijatelja je naravnost v spodaj čakajočo prijateljico Cerinijevo, ki je pričakovala svojo prijateljico Carellovo na mostovžu. Obe prijateljici sta obležali z nevarnimi poškodbami. Cerinijeva se še ni zavedela in je njeno stanje zelo resno.
 — **Korporacijski tehnični odbor** za mehaniko se je sestel v prostorih korporacijskega ministva v Rimu pod predsedstvom nac. svetnika Gardinija, da prouči vprašanje razvoja proizvodnje poljedelskih strojev ter ustreznih izmenjalnih komadov. Na osnovi zadevnih navodil korporacijskega ministra se je bavil odbor v kakovostnem in količinskem pogledu z vprašanjem potrebnih surovin. Zatem so razpravljal odborovni člani tudi o vprašanju penončenja ter morebitne tipizacije poljedelskih strojev in njihovih posebnih sestavin, pa tudi racionalnega postopka v organizaciji proizvodnje ter razdelitve.
 — **Zastopniki nemških trgovcev v Rimu.** Skupina nemških trgovcev, ki so člani nemške zveze živilskih trgovcev na drobno, se je podala pod volštvom zveznega podpredsednika dr. Buccherija na sedež fašistične konfederacije trgovskih namočencev v Rimu, kjer so sprejeli nemške goste nac. svetnik Gino Panconesi, konfederacijski podpredsednik, ter vsi dirigenti sindikatov in funkcionarjev, ki so zaposleni na sedežu omenjene konfederacije. Tukaj je sporočil nac. svetnik Panconesi pozdrav italijanskih trgovcev nemškim tovarišem. Za tem so obravnavali predstavniki nemškega ter italijanskega trgovstva z živili na drobno različna tehnična vprašanja, ki so v zvezi s strokovnim poukom na tem trgovskem torišču. Razprava je pokazala različne poglede, ki so bili na tem torišču uveljavljeni v Italiji in Nemčiji. V imenu nemške skupine sta se udeleževala razprave poslanec rahstaga Jurj Ay in dr. Bucheri, podpredsednik nemške federacije trgovcev z živili na drobno, v imenu italijanskega trgovstva pa nac. svetnik Lucorcio ter drugi konfederacijski dirigenti.

Najstarejši ljubljanski vodovodi

Prvi ljubljanski vodovod je bil tako star, da ni mogoče točno ugotoviti, kdaj ga je mesto dabilo

Ljubljana, 7. oktobra. Stari vodovodi so med drugimi krajevnimi značilnostmi nedvomno tudi znak civilizacijske stopnje kraja. Morda bi kdo mislil, da je bila Ljubljana precej zaostalo mesto, ker je dobila vodovod šele ob koncu prejšnjega stoletja. V resnici je bila Ljubljana v 18. stoletju še zelo zanemarjeno, nesnažno mesto. Velikega vodovoda tedaj mesto še ni imelo. Tudi kanalizacija se ni bila vzorala. Kako je bilo z razsvetlavo, smo že pisali. Toda vse te dobrine so prav za prav pridobitev novejšega časa; tudi druga srednjeveška mesta niso bila mnogo bolj urejena kakor Ljubljana. Nekateri so najbrž še zaostajala. Po nekaterih svojih postopkih ter po sorazmerno dobri mestni upravi je bila stara Ljubljana nedvomno dovolj ugodno mesto. Po tem pa, kar vemo o Ljubljani se v prejšnjih stoletjih, smemo prav tako soditi, da je bila njena civilizacijska stopnja v najstarejši dobi dovolj visoka.

Emonski vodovod

Ne nameravamo seveda istovetiti Ljubljane in Emona. Emona se je povsem razlikovala od Ljubljane po svojem nastanku, razvoju in značaju. Zato se tudi ne moremo sklicevati v dobro Ljubljane na emonski vodovod in druge njene pridobitve, n. pr. kanalizacijo. Toda emonski vodovod je treba vsekakor omeniti, ker so njegovo vodo uporabljali še precej dolgo tudi v stari Ljubljani na levi strani Ljubljanice. Da se je emonski vodovod ohranil tako dolgo, si razlagamo s tem, da se mesto dolgo ni razvilo na emonskih tleh. Tam nismo mnogo prekopavali globoko, tako da so cevi lahko ostale nedotaknjene. Emonski vodovod je bil v uporabi še v 18. stoletju. Zgodovinar Vrhovec omenja listino iz l. 1737, ko je nemška komenda prodala mestu komendsko gilito; v kupni pogodbi je se mesto obvezalo, da bodo župan, mestni sodnik in mestni svet varovali starinski vodovod ter skrbeli, da bodo ostale cevi nepokvarjene in čiste; prebivalstvo mora imeti tudi posej dobro vodo iz studenca v Krakovem, ob obrambnem stolpu. V Krakovem so našli na mnogih krajih na ostanke emonskega vodovoda. O tem bomo pa spregovorili ob drugi priložnosti. Zdej nas bolj zanimajo prvi ljubljanski vodovodi Vodovodov stare Ljubljane ne smemo istovetiti z emonskim. Emona je dobivala vodo celo izpod Utike, če smemo verjeti zgodovinarjem, a drugi trdijo, da so bili rezervoarji emonskega vodovoda tudi bližje, v območju Rožnika. Verjetno je tudi, da je bilo več rezervoarjev, ker bi eden sam manjši ne mogel dajati dovolj vode tudi tako malemu naselju, kakršno je bila Emona.

Prvi vodovod — voda z Golovca

Kdaj je Ljubljana dobila prvi vodovod, najbrž ne bo nikdar točno dognano. Zanesljivo je pa dokazano, da je najstarejši ljubljanski vodovod dajal vodo staremu mestnemu vodnjaku na Starem trgu. To torej ni bil vodnjak v navadnem pomenu besede, temveč prav za prav vodovodna pipa, saj ni dajal vode iz studenca pod seboj. Pred približno 150 leti je bil ta vodovod že suh, vodovodne cevi niso več dajale vode. Vedeti moramo namreč, da j bila voda napeljana z Golovca. Ko so kopali Gruberjev prekop, so cevi pretgali. Z levega brega Ljubljanske tedaj se niso mogli dovažati vode na Stari trg že zaradi tega, ker še ni bilo šentjakobskega mostu. Grajski hrib pa menda ni imel dovolj vode za velik mestni vodnjak, odnosno j: niso znali poiskati. Kje je pa bil rezervoar na Golovcu, ni znano. Vsekakor pa ni nobenega dvoma, da so bile cevi položene od Golovca, saj so se o tem lahko prepričali še v prejšnjem stoletju, ko so odkrivali ostanke prvega ljubljanskega vodovoda pri prekopavanju cest.

Prvi mestni vodnjak

Nedavno smo pisali o sedanjem, Robbovem, mestnem vodnjaku, zato naj navedemo še nekaj podatkov o starem, prvem mestnem vodnjaku na Starem trgu. Tistega vodnjaka ni že dolgo in kdor ne pozna ljubljanske zgodovine, ne more vedeti, da je bil kdaj vodnjak na Starem trgu. Prvi mestni vodnjak — starejšega velikega vodnjaka mesto najbrž ni imelo — je stal najbrž pred prvo mestno hišo. Ni sicer točno dognano, kje je stala prva mestna hiša na Starem trgu, toda vodnjak na trgu pred mestno hišo je bil že nerazdružljiv s srednjeveškim mestom. Razen tega je bil vodnjak na Starem trgu prav sredi najstarejšega mestnega dela — kakor je bila navadno mestna hiša v središču mesta — zato smemo sklepati po njem, kje je bila prva mestna hiša v Ljubljani. Kje je pa stal vodnjak, je točno dognano; stal je na križišču Florijanske

ulice, Starega trga in Sv. Jakoba trga, torej pred stiškim dvorcem. Ko so bile vodovodne cevi pretgane, je vodnjak izgubil svoj pomen. Seveda so pa meščani pogrešali vodo. Sicer je bilo še nekaj vodnjakov, n. pr. oni v procelju florijanske cerkve, toda vode je bilo premalo zlasti v primeru požarov. Požarov so se pa meščani še posebno bali, zlasti še, ko je pogorel skoraj ves šentjakobski okraj večkrat. Najbrž bi požar l. 1774, ne zavzel tako velikega obsega, če bi imeli več vode. Meščani so tožili že pred tem požarom, da trpe pomanjkanje vode, odkar je suh mestni vodnjak in okrožni urad je tudi posvaril magistrat zaradi tega. Toda mestna blagajna je bila prazna in vodnjak je ostal suh. Po požaru l. 1774 se je pa magistrat moral resno lotiti te zadeve. Toda od kod naj napeljejo vodo, ko so stare cevi pretgane s prekopom? Za novi vodovod nikakor niso imeli denarja. Zato so se odločili, da bodo položili cevi do vodnjaka ob podrtem jezuitskem kolegiju na Sv. Jakoba trgu. Tam sta bila dva vodnjaka, ki sta prejemale vodo iz grajskega hriba. Vendar ni več kazalo, da ostane vodnjak na križišču, ker je zelo oviral promet. Sklenili so, da ga podro, voda bi pa naj tekla iz pipe na procelju redute. Stari kamniti vodnjak, ki so ga tudi krasili kipci, so v resnici podrli in kamen nakupičili ob ruduti. Tam je ležal dolga leta.

Vodovod od Golovca tudi na Mestnem trgu

Voda z Golovca je bila napeljana tudi na Mestni trg. Ko so sezidali mestno hišo na Mestnem trgu, so tudi tam kmalu postavili vodnjak. Poslej je me to imelo dva lepa vodnjaka. Najbrž je bil tudi vodnjak pred novo mestno hišo lep. Prvi vodnjak na Mestnem trgu je tudi dobival vodo z Golovca, kar se je izkazalo v prejšnjem stoletju; ko so l. 1863 prekopavali cesto Pred škofijo zaradi kanalizacije, so našli na lončene vodovodne cevi, ki so ležale v zemlji čedalje bolj plitvo proti mestnemu vodnjaku. Spredaj so bile ožje kakor zadaj, tako da so bile višine druge v drugi, skladno se se pa tako dobro, da jih ni bilo treba ob stiku še posebej zadelati. Ležale so v smeri od Streliške ulice ter je bilo jasno, da je vodovod držal od Golovca. Dr. E. H. Costa je napisal o najbrž razpravo in jo poslal Zgodovinskemu društvu za Kranjsko. Cevi so bile položene v več smer-

reh, ne le proti Mestnemu trgu. Dr. Costa je bil presenečen nad izredno dobrim vodovodom. Da bi v stari Ljubljani znali izdelovati tako dobre lončene cevi, je dvomil. Zato je sklepal, da starinski vodovod izvira iz rimskih časov. Njegove trditve so pa pozneje zgodovinarji izpodbijali. Znano je, da so mestne opekarne že v najstarejših časih izdelovale zelo dobre izdelke. Zgale so izvrstno opeko. Toda slovela je tudi že 16. stoletja ljubljanska keramika in z njo se je razvila živahna trgovina. V rimskih časih na desnem bregu, vsaj ne tam, kjer so l. 1863 izkopali vodovodne cevi, ni bilo naselja. Da gre za stari ljubljanski vodovod, je že dokazano s tem, da je bila voda na Starem trgu napeljana z Golovca — prav tako po lončenih cevih. Zato smemo sklepati, da sta oba mestna vodnjaka prejemale vodo po istem vodovodu.

Drugi ljubljanski vodovod

Med pozabljanimi ljubljanskimi vodovodi moramo omeniti še onega, ki je dajal vodo, ko je bil pretrgan prvi vodovod, mestnemu vodnjaku z Rožnika. Te vodovodne cevi so pa bile lesene. Tedaj torej niso več v Ljubljani izdelovali lončenih cev za vodovod, bodisi, da niso več vedeli, kako so njihovi predniki urejevali vodovode, ali, ker jim ni več kazalo, da bi izdelovali drage žgane cevi. Ta, drugi ljubljanski vodovod, ni mogel biti posebno močen, kajti, ko bi naj dobil izdelni vodnjak pred delžno hišo na Novem trgu tudi vodo iz njegovega rezervoarja z Rožnika, se je izkazalo, da bi ne bilo dovolj vode še zanj.

Mesto dobro preskrbljeno z vodo

Mesto je bilo v starih časih za navadne potrebe sorazmerno dobro preskrbljeno z vodo. Razen javnih vodnjakov je bilo še mnogo zasebnih. Tedaj pa seveda, čeprav že lahko govorimo o vodovodih, niso še imeli vode napeljana v hiše. Po vodo so morali hoditi k javnim vodnjakom, kjer se niso mogli vselej zvrstiti tako naglo. Razen velikega vodnjaka pred mestno hišo je bila vodovodna pipa, nekakšen vodomet še na špitalskem mostu. Tja so po vodo hodili pozimi, najbrž je ob hudem mrazu voda v vodnjaku pred mestno hišo zamrznila. Voda na špitalskem mostu je porabljala tudi vojaška pekarna, ki je bila v vojaškem oskrbovališču na kraju sedanjega poslojpa Ljubljanske kreditne banke.

Slava domačim vinom!

Kjer ni vina, pravijo, ni veselja, pripoveduje V. Valvasor. Tako se ima Dolenjska lahko za srečno poleg mnogih drugih dežel, kjer ne raste trta. Saj ima Dolenjska veliko množino vinogradov in se v tem pogledu ne sme priitoževati zaradi premajhnega veselja. Ali oni naši kraj prekasa drugega v uspevanju trte: po nekaterih vinskih gorah ima le 40, 50 ali 100 strank svoje vino, ponekod pa več.

Vsa dolenjska vina so prav zdrava. Zato je tudi veselje, ki ga povzročajo dolenjsko vino (kajti vino razveseljuje bogove in ljudi), tem boljše, čim čistješe je. Le vrča ali kupice ne smeš previsoko dvigniti in ne pregloboko vanjo pokukati, kajti iz nerednega in nezmerne veselja nastane naposed žalost in velika škoda za dušo in telo pa naj si bo vino še tako zdravo in slastno.

Ce nastopi Bakhus s kar preveč rdečimi lici, pride lahko z Ariadno v prenatano dotiko: kjer zdravo vino preveč razgreje glavo, tam se lahko ohladi razum, sramežljivost in poštenost. Najslastnejše trte postanejo circejske čarovne šibe, ki spremlene ljudi v zverine. V Bakhovem vozu stopajo risi in tigri, kajti požrešnosti kaj rada sledi grozovita in jezovita dejanja. V zdravem vinu tihi torej veselje ali žalost, kakor se ga kdo poslužil prav ali napak.

Bučka, velika gorica pri Raki, daje zelo dobro vino. Trška gora, prav velika vinska gorica blizu Bajnofa, osrečuje svoje posestnike z odličnim, sladkim in močnim vinom. Druga Trška gora pri Krškem je tudi velika vinska gorica, vendar ni v njenem grozdju tako zlahne moči. Vinji vrh blizu Novega mesta je velika gorica, ki daje imenitno vino...

vi in divjavo, ni povsod prostora za vinko rast. Zlasti ni vinogradov pri Turjaku, Igu, Ribnici, Smezniku, Čušperku in tam okoli. Vendar pa, zato drugim krajem ne manjka trt, kajti pri Rožku, Metliki, Cermolju, Vinici in tam okrog nahajamo številne vinograde. Ti dajejo izredno gladko in močno vino, ki peče po treh ali štirih letih kakor žganje. So pa še ponekod drugod dobra in nad vse ljubka vina...

Prebivalci Vipacca se preživljajo z vinogradom in sadjem, ki pri njih prav zgodaj zori; zato ga nosijo vso pomlad in poletje v Ljubljano na prodaj. Takoj po sv. Juriju se prinesejo češnje. In kadar češnje na Gorenjskem šele zorijo, dobavljajo prebivalci Vipacca že grozdje. Tako lahko potreceš gostu v Ljubljani vse leto z različnim sadjem naenkrat, kar se v drugih deželah ne da napraviti. Vipavcem vino razgiba roke in noge ne le s čašo veselja, ampak tudi z upanjem na dober dobiček, ki ga pripelje prodano vino v mošnjček. Ker torej prebivalci Vipacca marljivo obdelujejo vinograde in se nobenega truda ne branijo, dobe rdečega in belega vina dovolj za žejo in krepcavo, povrh pa se dobičkonosen izvoz v tuje dežele.

Prebivalci Carsa si iščejo hrano v vinogradih, kjer uspeva najboljšo vino, kakor pščekar, muškatelec in še več drugih dobrih vrst, ki jih izvažajo v daljne dežele. Tretjemu rodu prebivalcev pravijo Čiči. Preživljajo se kakor prebivalci Carsa, le da mnogi med njimi tvorijo na konjih sol od morja v notranjost. Prebivajo med Podgradom in Sacerbom in govore svoj posebni jezik...

Cetrti rod notranjskih prebivalcev so pravi Kranjci, namreč tisti pri Vrhniku, Plaini, Logatcu in drugod. Po vrhni so sami tovrstniki, ki prenašajo na konjih vino iz Vipacca, Triesta, s Carsa, iz Gorizije, a tudi drugo, iz Benetk prihajajoče blago ne le v Ljubljano, ampak tudi v Gradec, na Dunaj in še drugam... Dolina Vipacca se začinja pri Podkraju in sega do Vipacca, S. Vita in tam okoli.

Gradnja utrjene postojanke na novem položaju, ki so ga zavzele italijanske čete ob Donu

Odlikuje jo izredno dobro rdeče in belo vino in sicer v veliki množini. Ta vina gredo zaradi svoje slave daleč v tuje dežele. Bemu vinu pravijo pisatelji »kindermacher«. Po pravici, kajti če se nezmerno pije, napravi čisto iz mož otroke, celo iz modrijanov norce. Pri marsikateri vino ljubci osebi se s predobrim požirkom vpele otročnost ne le v pamet, ampak tudi v telo.

Zategadelj se zlasti dekletom, ki nočejo prezgodaj postati »otročja«, ne smejo spuščati v preveliko zaupljivost niti z dobrim belim vinom niti s tistimi, ki ga radi pijo. Naj bo vino še tako dobro in slastno, je vendar dekletom tako nevarno in jim, kakor pravijo, prav rado trehuh napne...

V omenjenem Vipaccu in na Carsu rasto najimnjenjša vina različnih vrst v silno velikih množicah. Od teh imajo rdeča vina razna imena, kakor teran, marcevin ali marcevin, pinol ali pignol, refošč in še mnoga druga. Tudi bela vina se delé v mnogo vrst: tako je vtipavec (kindermacher), beli teran ali cividin, prosekar, črnkalec, muškatelec in še mnoge vrste pre-slavnih vin, ki jih ne najdeš tako zlepa v kakih drugi deželi. Kako odlična, slastna in močna morajo biti ta vina, se kaže v tem, da se pogosto prodajajo v nemških deželah za vin de Canea, za malvazijo in za druga tako močna vina...

(Iz dr. M. Ruplovega »Valvasorjevega berila«.)

Nemški otroci na Madžarskem

V letošnjem poletju je preživelo na Madžarskem poitnice okrog 8500 otrok, organiziranih v mladinski organizaciji Hitlerjugend. Nemški otroci so bili na Madžarskem zelo prijazno in gostoljubno sprejeti v nemških družinah. V četrtek se je vrnil v Nemčijo prvi transport nemških otrok, v katerem je bilo 800 deklic, ki so preživle poitnice na Solbrograskem in v Bački. Od njih so se poslovili zastopniki nemškega poslanstva v Budimpešti, nemške narodne manjšine in madžarskih oblasti. Nemški poslanik von Jagov je v kratkem nagovoru taglašal pomen te akcije in se zahvalil v imenu nemškega naroda madžarski vladi.

Razlastitev židovske zemljiške posesti

Prilpave za razlastitev židovske zemljiške posesti na Madžarskem so končane. Tozadevni zakon se nanaša na 240.000 katastrskih oralov. Na male kmetije do 5 oralov odpade od tega 25.000 oralov. Prenos teh kmetij židov na Madžarske mora biti končan v 90 dneh. Na kmetije od 5 do 100 oralov odpade 130.000 oralov zemlje. To zemljo dobe v prvi vrsti odlikovanci, med njimi pa udeleženci prve in druge svetovne vojne, ki so se borili na bojiščih. Od ostalih 85.000 oralov, pri katerih gre za posestva nad 100 oralov, bo razdeljeval državni kmetijski kreditni zavod, ki bo zemljo oddal v last ali najem. To delo mora biti opravljeno v 60 dneh. V tem času imajo židovski posestniki pravico svojo zemljo prodati. To pravico pa imajo samo posestniki večjih kmetij. Posledica tega je bilo veliko oživljanje na nepremičninskem trgu. Skupna zadolžitvev razlaščene židovske zemljiške posesti znaša 80 milijonov pengő.

Promet v budimpeštanskih zastavljalnicah se je zadnje čase znatno skrčil. To dokazuje, da se je gmotno stanje deiovnih slojev v madžarski prestolnici med vojno zboljšalo. V prvi polovici tekočega leta je bilo zastavljenih okrog 100.000 predmetov

manj kakor v prvi polovici lanskega leta. V prvi polovici letošnjega leta je bilo odkupljenih in zastavljalnicah približno toliko predmetov, kolikor jih je bilo zastavljenih. Tudi število javnih dražb v zastavljalnicah se je skrčilo in sicer od 265 v prvem poletju lanskega na 161 v prvem poletju letošnjega leta.

145 karatni demant

Iz Caracasa poročajo, da so našli na demantnih poljih v bližini Santa Elene izredno velik demant, ki tehta 145 karatov. Demant je izredno čist in njegova vrednost cenijo na 100.000 dolarjev. Demant je našel siromšen iskalec, ki dela na svoj račun.

Tragična skopuhova smrt

V Galbenstonu v Texasu je nedavno brez sledu izgini neki priseljeni tujec. Iskanje njegovega bivališča je ostalo brezuspešno. Kočno je policija vdrila v njegovo stanovanje in skrbno preiskala vse prostore, toda o pogrešanem tujcu ni bilo duha ne sluha, pa tudi nobenega znaka niso našli, ki bi kazal na vlom. Policija je našla v stanovanju tudi veliko železno blagajno in z njo je bila slednjic zagonetka pojasnjena. V blagajni je bilo namreč pogrešanevo truplo. Mrlič je bil oblečen in truplo je bilo še nedotaknjeno. V blagajni so našli več milijonov dolarjev v gotovini in vrednostnih papirjev. Tujec je bil znan kot velik skopuh. Najbrž je zlezel v svojo blagajno, da bi prešel milijone, pa so se jednena vrata po nesrečnem naključju za njim zaprla in tako se je mož, čepec na svojih milijonih, zadušil.

2500 let staro truplo

Blizu pruskega zdravišča Osterode je našel neki delavec v močvirju čuden predmet. O tem je obvestil delovodjo in kmalu se je izkazalo, da gre za dragoceno najdblo, ki vzbuja zdaj v muzeju v mestu Neidenburg splošno zanimanje. Gre za truplo neke 14 letne deklice, ki je ležala v zemlji 2500 let, pa je ostalo še kljub temu dobro ohranjeno. Še celo temnim lasem je zob časa prizanesel.

Posebne nemške znamke

Na Dunaju se je pričel 12. t. m. evroposki poštni kongres. Nemška poštna uprava je izdala ob tej priložnosti tri posebne znamke in serijo posebnih dopisnic. Znamke so po 3, 6 in 12 pfenigov z doplačilom 7, 14 in 38 pfenigom. Osmutek za te znamke je napravil umetnostni slikar Neerwald z Berlina. Znamki po 6 in 12 pfenigov sta izšli najprej v dvobarvnem tisku. Dopisnjica stane 6 pfenigov z doplačilom 14 pfenigov.

RAZLIKA

— Ali veš, kakšna je razlika med opreznostjo in strahopetnostjo?
— Vem. Kadar se človek boji sam, govori o opreznosti, če se pa boje drugi, je to strahopetnost.

NEDOSEGLJIVA

— Ali že moreš tako hitro pisati, kakor jaz govornim? — vpraša žena moža, ki se uči stenografiranja.
— Tako hitro že, nikakor pa ne tako dolgo...

ZANESLJIV ZNAK

— Vaša žena je gotovo levičarka.
— Kako pa veste to?
— Ker vidim, da imate desno lice za tečeno.

D. Du Maurier:

123

Prva žena

Roman

Nazadnje sva se pripeljala do hiše, zavila v veliki ovinek in obstala pod stopnicami. »Zdej vam menda ne bo več slabo, kaj ne?« je vprašal Frank. »Malce boste legli, jelite?«
»Da, sem rekla,« nemara da.«
»Jaz se vrnem v Lanyon. Maksim bi me utegnil potrebovati.«
Brez nadaljnjih besed je Frank hitro spet sedel v voz in se odpeljal. Maksim bi ga utegnil potrebovati. Zakaj je bil tako dejal? Morda bo moral preskovalni sodnik zaslišati tudi Franka. Zaslišal ga bo o tistem večeru pred več ko letom dni, ko sta z Maksimom skupaj večerjela. Ali je služničad vedela, da je v hiši, obkorej je Maksim odšel od Franka in ali je kdo, ki lahko dokaže, da je šel res takoj spat. Morda bo tudi gospa Danvers zaslišana. Maksimov obraz bo blede in blede, mir ga bo jel zapuščati...
Iz veže sem šla na vrh v svojo sobo in legla na posteljo, kakor mi je bil Frank priporočil. Zakrila sem si oči z rokami; oči, ki so venomer videle pred seboj sodno dvorano in vse tiste obraze. Sodnikov zgubanceni obraz, ki je bilo podobna, kakor da bi se zbiral na njem nevihta, in zlasti ščipalnik na njegovem nosu.
»Te preiskave ne opravljam zato, da bi se kratko-

časil.« Njegova počasna, dlakoepska miselnost, njegova zamerljivost... Kaj so neki govorili ta mah? Kaj se je godilo? In če bi se čez nekaj časa Frank sam vrnil v Manderley?

Nisem vedela, kaj se godi. Spominjala sem se fotografij ljudi, ki v spremstvu straže zapuščajo sodno dvorano; v listih sem jih bila vedela. Če je nemara tudi Maksim tako odšel, obdan od služabnikov? Potem mi ne bi več dovolili govoriti z njim. Sama bi ostala v Manderleyu, vse dni in vse noči bi čakala, takisto, kakor čakam zdaj. In ljudje, kakršni se polkovnik Julyan, bi me tolažil z dobrimi besedami. »Nikar ne živite tako sami... obiščite nas kaj...« Telefon, listi, telefon. »Ne, gospa de Winter ne sprejema nikogar. Gospa de Winter nima County Chronicle ni zanimivega povedati.« In spet nov dan, in še eden, tedni, ki minevajo zabrisani, kakor bi se čas razkrajal, in nazadnje, nekega lepega dne, me Frank vendar že popelje k Maksimu. Maksim je videti šušljan in izpremenjen, kakor bolniki v bolnišnici...

Druge žene so bile že prehodile to Kalvarijo. Žene, ki sem bila v listih čitala o njih. Pisarile so pisma ministru notranjih zadev. Jalova pisarna. Ministrstvo je odgovarjalo zmerom enako: da mora iti pravica svojo pot. Tudi prijatelji so pošiljali prošnje z mnogimi podpisi, a ministrstvo jim nikoli ni moglo ugoditi. In ljudje, ki so čitali časnike, so se vpraševali, zakaj naj bi se tak človek izmotal. Po tem, ko je bil ubil ženo... Kaj pa uboga umorjenka? Čutiljivo prizadevanje za odpravo smrtno kazni je zločinstvu

samo v potuho. Pa bi se bil premislil, preden je storil zločin! Zdej je prepozno, zdaj bo obešen kakor vsak drug morilec. In prav se mu bo zgodilo. To bo vsaj drugim za pouk.

Na misel mi je hodila slika, ki sem jo bila videla v nekem ilustriranem listu: vrata v ograji jetnišnice, ponoči je, policist razobeša lepak, ki naznanja, da se zjutraj ob devetih v navzočnosti kazniškega ravnatelja, jetniškega zdravnika in grofijskega šerifa izvrši neka smrtna obsodba. Obešenje je nagel postopek in ne povzroča bolečin. Človeku se takoj zlomi vratni vretenec. Ne, ne takoj. So, ki trdijo, da se časih ponesreči. Nekdo, ki je poznal ravnatelja neke jetnišnice, mi je bil rekel. Postavijo te na majhen oder, s tisto vrečko na glavi, in potem se vgrezno tla pod teboj. Od celice pa do trenutka usmrtnitve so točno tri minute. Ne, petdeset sekund, je bil rekel nekdo. A ne, to je nesmiselno: saj ni mogoče, pol minute. Majhne stopnice vodijo od vešal k jami. Zdravnik gre dol, da ugotovi smrt. Obsojenec je v trenutku mrtev. Ne, ne v trenutku. Vratni vretenec se ne zlomi vsakikrat, in telo trza in trza. Da, ali obsojenec ne čuti več nikakih bolečin. Drugi pa pravijo, da ni tako. Ne vem kdo, ki je bil njegov brat kazniški zdravnik, je zatrjeval, da tega ne povedo, ker bi utegnil nastati škandal, a da obsojenec ne umro takoj. Oči imajo izbuljene, dolgo, dolgo vise tako...

Moj Bog, proč s temi mislimi. Rajši bom mislila na kaj drugega. Na gospo Van Hopperjevo v Ameriki, recimo. Zdej mora biti pri hiši, v tisti hiši

na Long Islandu, kjer živita poleti. Najbrže mnogo igrata bridž; in potem hodita na dirke, gospa Van Hopper je zanje vsa navdušena. Kdo ve, ali še nosi tisti rumeni klubček. Premajhen ji je bil. Premajhen za njen veliki obraz. Videla sem gospo Van Hopperjevo, kako sedi na vrtu tiste hiše na Long Islandu; vse polno knjig ima okrog sebe, kup revij in časnikov v naročju, in v roki drži lornjon. Gospa Van Hopper kliče svojo hčer: »Glej, glej, kaj pišejo listi. Maks de Winter jo je menda ubil, svojo prvo ženo. Ves čas se mi je zdel nekam čuden, in odkrito sem ji rekla, neumnici, da se pripravlja storiti napako. Pa me ni hotela poslušati. Nu, torej je sama kriva... Mislim, da jo bodo zdaj vabili h kinu.«

Začutila sem, kako se nekaj dotika moje roke. Bil je Jasper, ki mu je ovohaval s svojim mrzlim, vlažnim smrčkom. Iz veže je bil prišel za menoj. Kaj je vzrok, da nas psi pogosto ganejo do solz? V njihovem sočutju z nami je nekaj mirnega in vdanega. Jasper je, kot se tolikokrat zgodi pri psih, dobro vedel, da je pri hiši nekaj narobe, podobno kakor če pripravljajo kovčge in stoje avtomobil pred vhodom; in psi stoje zraven s pobešenim repom in očmi polnimi otožnosti, in se, ko je hrience stroja utihnilo v daljavi, vrnejo na svoje ležišče v kočari...

Morala sem bila zadremati, kajti mahoma sem planila kvišku, ob prvem obenjenju groma, ki je strosalo zrak. Sedla sem pokonci, ura je kazala pet. Vstala sem s postelje in stopila k oknu. Niti diha kake sapice ni bilo čutili. Nebo je bilo skrilasto sivo,